

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

Creative Tourism Development to learn the Melayu
Culture in the Special Economic Zone of Songkhla

โดย ดร. อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ

กรกฎาคม 2562

เลขที่สัญญา RDG60T0043

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

Creative Tourism Development to learn the Melayu Culture
in the Special Economic Zone of Songkhla

คณะวิจัย สังกัด

1. ดร.อภิรมย์ พรหมจรรยา	คณะกรรมการบริการและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต
2. นางปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล	สถานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่
ภาคใต้แบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ชุดโครงการ นโยบายและกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายู
ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

สนับสนุนโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายและตัวแทนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางเชื่อมโยงเพื่อพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

ขอขอบคุณคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยเชิงพื้นที่และบูรณาการในครั้งนี้ และคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแล้วทางและให้กำลังใจสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

ดร.อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Executive Summary

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่พัฒนาอยู่บนฐานทางวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงให้นักท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่ เพื่อเรียนรู้และฝึกทักษะต่างๆ ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โดยในด้านอุปทาน จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็เอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนในแง่ที่ช่วยธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรม และยังช่วยสร้างความตระหนักของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

- 1) ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 2) เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 3) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า

1) ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา พบว่าศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมและแต่ละตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตำบลสำนักแต้วที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสะเดา อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากตำบลสะเดามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะเขาเล่ ที่มีปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ทะเลหมอก เขาเล่ และพุทธอุทยานเขาเล่ ที่มีทิวทัศน์ที่สวยงามและทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากตำบลสะเดาเป็นศูนย์กลางของเมืองสะเดา ทำให้สังคมกลายเป็นสังคมเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมมลายูของคนในพื้นที่ไม่มีความโดดเด่นชัดเจน และวิถีวัฒนธรรมมลายูบางอย่างกำลังจะสูญหาย เช่น บ้านเรือนที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบสมัยใหม่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการรื้อถอนเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ของนายทุนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันมีบ้านที่มี

ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ที่ทางเทศบาลได้อนุรักษ์ไว้ จำนวน 2 หลัง ในเขตเทศบาลเมืองสะเตา เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมมลายูดั้งกล่าว

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักขาม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องด้วยตำบลสำนักขาม เป็นที่ตั้งของด้านศุลกากรสะเตา หรือที่เรีนกว่าด่านนอก ซึ่งเป็นด้านชายแดนที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศมากที่สุดของประเทศ และนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือสถานบันเทิงยามราตรี และแหล่งช้อปปิ้งสินค้า ส่งผลให้ด้านนอกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหารและสถานประกอบการต่างๆ ประชากรในพื้นที่มีทั้งชาวบ้านดั้งเดิมและคนในพื้นที่อื่นๆ ที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทำให้เกิดโครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักแต้ว อยู่ในระดับสูง เนื่องด้วยตำบลสำนักแต้วยังมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทิวทัศน์สวยงามและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น เชื้อนคลองสะเตา น้ำตกโตนปัก และคลองย่น ซึ่งปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติได้อย่างเพลิดเพลินและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การล่องแก่ง การปั่นจักรยาน เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวมลายูดั้งเดิม ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การทำอาหารพื้นถิ่น การจัดงานประเพณีต่างๆ ศิลปะการแสดงและการทำหัตถกรรมพื้นถิ่น เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่มีการจัดกลุ่มเพื่อจัดทำอาหารพื้นถิ่น การทำหัตถกรรมพื้นถิ่น และศิลปะการแสดงของชาวมลายู เช่น กลุ่มชนหมากอิสลาม บ้านหัวควน ที่รับจัดทำหัตถ์ชนหมากอิสลามและอาหารพื้นถิ่นเพื่อจำหน่ายให้แก่คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่สนใจ กลุ่มที่รับจัดทำการแสดงศิลปะของชาวมลายู ได้แก่ กลุ่มแสดง“ลิเกฮูลู” หมู่ที่ 5 ควนตานี และกลุ่มแสดง “ตะริกปี๊ด” หมู่ที่ 6 บ้านหัวควน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มดังกล่าวสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวได้

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลปาดังเบซาร์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 1.93 เนื่องด้วยตำบลปาดังเบซาร์ เป็นที่ตั้งของด้านศุลกากรปาดังเบซาร์ ที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นอันดับที่สองของประเทศ เดิมเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายแดนของอำเภอสะเตา มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก เนื่องจากการเดินทางเข้ามาทางด่านของประเทศมาเลเซียมีกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากมากขึ้น นักท่องเที่ยวจึงนิยมเดินทางเข้ามาทางด่านนอก ตำบลสำนักขามมากกว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปาดังเบซาร์มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น วัดถ้ำเขารูปช้าง ถ้ำนางพญาเลือกขาว และตลาดจำหน่ายสินค้าชายแดน ที่ปัจจุบันทางเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ได้จัดทำแผนพัฒนาตลาดให้กลายเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่สำคัญของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สำหรับประชากรในพื้นที่มีความหลากหลาย มีทั้งชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่เดิมและที่ย้ายมาจากที่อื่นๆ เพื่อประกอบอาชีพ มีทั้งชาวจีน ชาวไทย และชาวมลายู ส่งผลให้ความโดดเด่นของวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่มีน้อยมาก

2) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของทั้ง 4 ตำบล และจากข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู สามารถนำมาสู่การจัดทำเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยการเชื่อมโยงจากแหล่งท่องเที่ยวหลักไปยังแหล่งเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู

เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายูในพื้นที่ตำบลสะเดาและปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

2.2) เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน

เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ในพื้นที่ตำบลสำนักแก้วและสำนักขาม ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการประชุมกลุ่มย่อยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1) ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่

3.1.1) การพัฒนาสินค้าที่ระลึกที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ จากการทำหัตถกรรมพื้นถิ่นของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น การทำหัวขันหมากอิสลาม และการทำกรรณก เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าโดยการประยุกต์ให้มีขนาดและรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำได้ด้วยตนเองและซื้อกลับไปเป็นของฝากให้แก่ผู้อื่น

3.1.2) ควรเพิ่มการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมมลายู ทั้งในเรื่องของอาหาร การแต่งกาย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมลายู ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ประเพณีและศิลปะการแสดงของชาวมลายูในพื้นที่ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ป้ายสื่อความหมาย และการจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

3.2) การบริการเชิงสร้างสรรค์

3.2.1) การบริการด้านที่พัก ควรจัดทำโฮมสเตย์ในพื้นที่ที่มีความพร้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น บ้านควน ต.สำนักแดง ที่มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามและมีอุดมสมบูรณ์แล้ว และชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยในการพัฒนาโฮมสเตย์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อจัดที่พักให้ได้ตามที่มาตรฐานโฮมสเตย์ที่กำหนด และพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว

3.2.2) การบริการด้านอาหาร ผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่ควรมีเมนูอาหารพื้นถิ่นสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการถ่ายทอดเรื่องราวของอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น ข้าวเหนียวสามสีที่ใช้ในพิธีการแต่งงาน และขนมอาซุรที่ได้จากพิธีการกวนข้าวอาซุร เป็นต้น

3.3) กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3.3.1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ที่กำลังจะสูญหาย โดยการจัดอบรมให้ความรู้และทักษะทางด้านภูมิปัญญาของชาวมลายู และส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญาในการทำรงนก โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่สนใจและรวมตัวเป็นกลุ่มหัตถกรรมรงนก เพื่อผลิตรงนกและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน ทั้งในพื้นที่อำเภอสะเดา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน

3.3.2) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีอยู่ในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมและเรียนรู้กับชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3.3) หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษาและนักวิชาการ ควรร่วมกันการสร้างกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยว ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ชื่อนักวิจัย : อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ

E-mail Address : tongleave@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพ พัฒนา ออกแบบและเสนอเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการบรรยาย อธิบาย ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ศึกษาเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่เศรษฐกิจสงขลา เป็นชุมชนชาวไทยพุทธ มุสลิม และ ชาวจีน อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยวิถีชีวิตที่มีความแตกต่าง แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นที่ต้องการศึกษาเพื่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูเพื่อพัฒนาให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ในบริบทของภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีการเกิด การแต่งงานนิเคห์ กิจกรรมวันตรุษสำคัญ และอาหารท้องถิ่น เพื่อจัดรูปแบบและเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง คือ ชุมชนสำนักแต้ว ซึ่งแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีบทบาทแสดงความเห็นร่วมกัน คัดเลือกกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ เช่น ด้านอาหาร วิถีชุมชนมลายู คุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางและบริบทของชุมชนเอง

ทั้งนี้ผลจากการประเมินศักยภาพถูกนำเสนอให้กับชุมชนผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น ทำให้สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชุมชนมลายู ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่หาได้ยากในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสงขลา, วัฒนธรรมมลายู

Title's name : Creative Tourism Development to learn the Melayu Culture in the Special Economic Zone of Songkhla

Researcher's name : Aphirom Promchanya and other

E-mail Address : tongleave@gmail.com

Abstract

This research is a participatory action research. The objectives to study the potential, Creative Tourism Development to learn the Melayu Culture in the Special Economic Zone of Songkhla. The research method is qualitative research. The data analyses were based on of descriptive and qualitative data. The result of this study, the bodies of knowledge relating to Thai-Muslim-Chinese in an urban community of the special economic zone of Songkhla. To establish guidelines for community development in managing creative tourism based on local cultural wisdom. The culture with study consisted of tradition on newborn, wedding, religious important day and local traditional food. The creative tourism development selected Sam Nak Taew Community to learn the Melayu culture. The concept of creative tourism provide tourism get to experience. As the experience of creative about food, Melayu culture, the social values, socio-cultural and environment. The activities as a way of life, an activity that the community can proceed by himself and the tourist have interest. The results of potential assessment were presented to local people in the community through brain storming activities to specify guideline to creative tourism development for learning and touching Melayu culture.

Keywords: potential of creative tourism resources, creative tourism, the Special Economic Zone of Songkhla, Melayu Culture

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร.....	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
Abstract.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	4
1.4 ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม.....	6
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความต้องการท่องเที่ยว.....	6
2.1.2 การประเมินศักยภาพ.....	12
2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	20
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย.....	21
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	21
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	21
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ.....	26
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย.....	27
4.1 ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม มลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	27
4.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจ พิเศษสงขลา.....	35
4.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	50
5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	50
5.2 ข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม.....	54
ภาคผนวก.....	56

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 การเลื่อนไหลของความสนใจทางวัฒนธรรมจากแบบเดิมสู่แบบใหม่.....	7
รูปภาพที่ 2 การเปลี่ยนผ่านจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	8
รูปภาพที่ 3 ขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวกว้าง	9
รูปภาพที่ 4 ขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวลึก.....	10
รูปภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
รูปภาพที่ 6 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวหลักในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา.....	36
รูปภาพที่ 7 แผนที่เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู	39
รูปภาพที่ 8 แผนที่เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	43

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา	22
ตารางที่ 2 ผลประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาในพื้นที่ 4 ตำบล และโดยภาพรวม.....	27
ตารางที่ 3 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสะเดา.....	28
ตารางที่ 4 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสำนักขาม	29
ตารางที่ 5 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสำนักแก้ว.....	31
ตารางที่ 6 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลปาดังเบซาร์.....	32
ตารางที่ 7 ผลการศึกษาค่าถ่วงน้ำหนักแสดงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ตำบล	34
ตารางที่ 8 แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ จำแนกแต่ละตำบล	35
ตารางที่ 9 ความต้องการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยว	36
ตารางที่ 10 ความต้องการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา	37
ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจต่อเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู	46

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่พัฒนาอยู่บนฐานทางวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงให้นักท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่ เพื่อเรียนรู้และฝึกทักษะต่างๆ ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ใช่เพียงแค่การเยี่ยมชมเพียงอย่างเดียว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยเริ่มเกิดขึ้น ภายหลังจากการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผ่านโครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” และพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวชุมชน ที่เรียกว่า “หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป” และในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผ่านการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ประเภทการสืบทอดทางวัฒนธรรม หลังจากนั้นจึงเริ่มมีนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ได้กล่าวถึงนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ในเรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน นั่นคือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนา ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มี คุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่นๆ นอกจากนี้ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้ระบุนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ไว้ในแนวทางในการสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวของประเทศ มุ่งสร้างและกระจายรายได้สู่สังคม และท้องถิ่น ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานในสังกัดและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ เป็นต้น นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้รับการพัฒนาและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ในลักษณะของนโยบายจากบนลงล่าง ก่อให้เกิดโครงการต่างๆ เช่น โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่หลายๆ แห่ง กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในแต่ละภาคโดยรูปแบบของการพัฒนาเริ่มจากภาคอุปทาน ในลักษณะของการส่งเสริมการผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายชุมชน เป็นรูปแบบการพัฒนาจากแรงผลักดันของภาคอุปทาน ซึ่งเหมาะกับชุมชนที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์เชิงความคิดสร้างสรรค์ด้วยการนำเสนอทักษะ ฝีมือ ภูมิ

ปัญหา ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมหรือบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Raymond, 2008) อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวของประเทศไทยมักจะประสบปัญหาในภาคอุปทานมากกว่าอุปสงค์ โดยเฉพาะเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบ และการขับเคลื่อนนโยบายยังคงอยู่ในระดับบนเท่านั้น ยังขาดการแปรนโยบายไปสู่ระดับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นจึงยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังเช่นผลการศึกษาของ ชีระ สินเดชารักษ์ (2556) พบว่า “นักท่องเที่ยวยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่มากนัก เจ้าของกิจกรรมมีศักยภาพด้วยต้นทุนของสิ่งที่ตัวเองมีนั่นคือความเป็นเอกลักษณ์ของตัวกิจกรรม ซึ่งมีความน่าสนใจต่อการเรียนรู้ และคาดหวังในเรื่องทางเศรษฐกิจมากกว่าการมองในเรื่องของการอนุรักษ์ แสดงให้เห็นว่าทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของกิจกรรมยังมีช่องว่างในการรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” นอกจากนี้ชุมชนในท้องถิ่นยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีต้นทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่มากมาย แต่ยังไม่สามารถสร้างสรรค์ให้เกิดความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ได้ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวของไทยโดยรวมยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ มีการลอกเลียนแบบกันมาก ทั้งนี้อาจจะเพราะชุมชนยังขาดความรู้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม การเพิ่มมูลค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

สถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ซึ่งมีพื้นที่ติดกับรัฐเปอร์ลิสและเคดาร์ ประเทศมาเลเซีย ที่ผ่านมา พบว่ามีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจากสถิติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาทางด่านสะเดาและปาดังเบซาร์ ปี พ.ศ. 2554 – 2558 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 (ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว, 2558) ซึ่งนักท่องเที่ยวดังกล่าวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มใหญ่ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวสั้น นิยมท่องเที่ยวในสถานบันเทิงยามราตรี และการซื้อสินค้าในบริเวณชายแดน ดังการศึกษาของ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และคณะ (2007) พบว่านักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา มีความต้องการท่องเที่ยวในสถานบันเทิงยามราตรีอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 เช่นเดียวกับ สกูล จรียา แจ่มสิทธิ์ และ กวิน วงศ์ลิตี (2555) ได้ทำการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย กรณีศึกษาอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับห้างสรรพสินค้าและแหล่งซื้อของต่างๆ และสถานที่บันเทิงและแหล่งท่องเที่ยวกลางคืน คิดเป็นร้อยละ 34.8 และ 30.5 ตามลำดับ และระยะเวลาในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ 2 – 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 69.8 ซึ่งลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะสามารถสร้างรายได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของคนในท้องถิ่น จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องมองหาการท่องเที่ยวรูปแบบทางเลือกที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวตลาดเฉพาะกลุ่ม ที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มากกว่าการเยี่ยมชมเพียงอย่างเดียว ซึ่งสามารถลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนดังกล่าว โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

กลุ่มดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ เพิ่มทักษะและความเข้าใจในคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ให้แก่นักท่องเที่ยว ผ่านการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่ ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในพื้นที่แล้ว นักท่องเที่ยวยังได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมและการได้รับผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น โดยการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นมาเป็นจุดขาย เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับพื้นที่ และสร้างความยั่งยืนให้แก่พื้นที่ต่อไป ดังการศึกษาของ อรุณา เตพลกุล และ นาฬิกอติภัค แสงสนิท (2556) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน เนื่องด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นความแท้จริงของชาวบ้าน เช่น แบบแผน การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และประวัติศาสตร์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าบ้านและมีโอกาสพัฒนาสร้างสรรค์ทักษะใหม่ๆ ผ่านกิจกรรมต่างๆ และนักท่องเที่ยวยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของตนกับชุมชน และได้ทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นที่ไปเยือนอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น หากมองในแง่อุปทาน จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็เอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนในแง่ที่ช่วยธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรม และยังช่วยสร้างความตระหนักของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านนาต้นจั่น แสดงให้เห็นว่าหากมีการบริหารจัดการที่ดีแล้วนั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นตัวขับเคลื่อนในการสร้างและธำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของชุมชนชนบทไทย

แม้ว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทางด้านธรรมชาติ ศิลปะและวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนา ทั้งพุทธ คริสต์และอิสลาม โดยเฉพาะวิถีวัฒนธรรมมลายู ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีลักษณะเฉพาะถิ่นที่น่าสนใจ แต่ยังคงขาดการนำเรื่องราวของวิถีวัฒนธรรมดังกล่าวมาจัดทำเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดเฉพาะที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ควรเป็นอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่ ไปเสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่และเชื่อมโยงไปยังประเทศใกล้เคียงต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 2) เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 3) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในพื้นที่ ไปเสนอขายให้นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมมลายูของคนในท้องถิ่นให้คนอยู่ต่อไปในอนาคต
- 4) การได้รับผลประโยชน์ของชุมชนจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีรูปแบบของการจัดการเองโดยชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 5) ลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 6) การเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อให้สถาบันการศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาสามารถนำข้อมูลและผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การศึกษา และการวิจัยต่อยอดในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา เพื่อจัดทำเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้

วิถีวัฒนธรรมมลายู หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตภายใต้กรอบความเชื่อทางด้านความคิด รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ที่ใช้ร่วมกันอย่างกลมกลืนในพื้นที่คาบสมุทรมลายู

เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์และเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู โดยการทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ การนำเสนอวิถีวัฒนธรรมที่มีความเป็นอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน สภาพแวดล้อมที่มีความสร้างสรรค์ กิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สัมผัสวัฒนธรรมชุมชน และการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวหลัก

การประเมินศักยภาพ หมายถึง การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1) ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

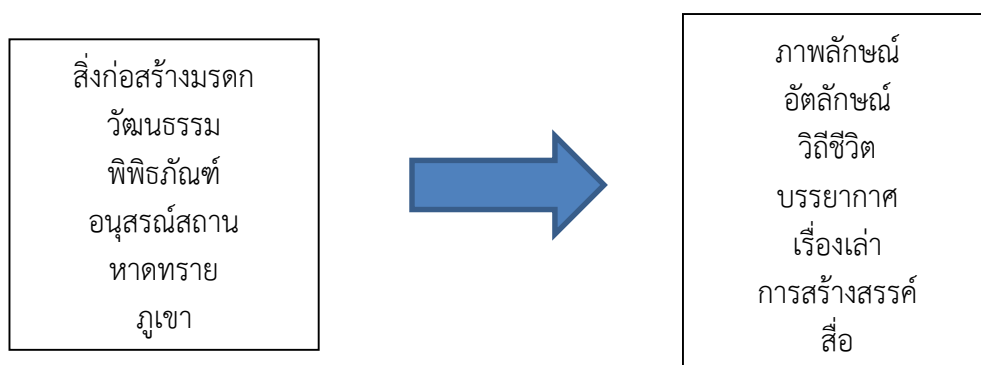
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถูกนิยามขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2000 โดย คริสปิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards) หลังจากการไปท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ คือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้พัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ไปในวันหยุด (Richards and Raymond, 2000 อ้างอิงใน Raymond and Wilson, 2006: pp. 1215) นอกจากนั้น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการประชุมนานาชาติว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 – 27 ตุลาคม ค.ศ. 2006 ที่เมืองซานตาเฟ มลรัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้และการทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้นชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบความยั่งยืนของการพัฒนาในชุมชน จากการศึกษาบริบทของชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ CTNZ (2007) อ้างอิงใน Raymond and Wilson (2007) ได้นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศนิวซีแลนด์ ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นความรู้สึกที่แท้จริงต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านประสบการณ์อย่างไม่เป็นทางการ เน้นการฝึกปฏิบัติและมีประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ การฝึกปฏิบัติอาจจัดขึ้นเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่บ้านหรือที่ทำงานของผู้ฝึก โดยเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ค้นพบความคิดเชิงสร้างสรรค์ของท้องถิ่นนั้นจากการได้ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2552) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2555) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม

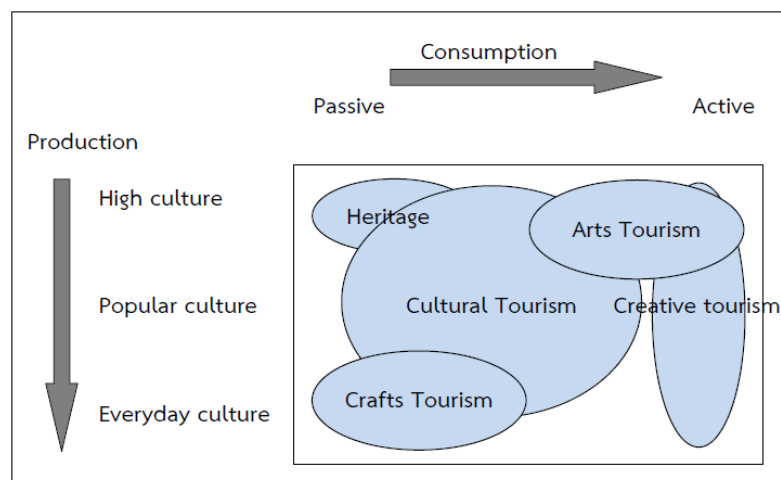
จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงให้นักท่องเที่ยว ในด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ผ่านการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่จากการฝึกปฏิบัติจริง

2) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.1) *ฐานคิดและความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์* โดย Richard (2006) อ้างอิงใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) ได้แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการปรับเปลี่ยนจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นั่นคือ เป็นการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Resources) เช่น สิ่งก่อสร้างมรดกวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถาน อนุสรณ์สถาน หาดทราย หรือ ภูเขา ไปเป็นการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (Intangible Cultural Resources) มากขึ้น ได้แก่ ภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์หรือ สื่อ ดังรูปภาพที่ 1 นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชั้นสูง (High Culture) เช่น ปราสาท ราชวัง หอศิลป์ หรือ พิพิธภัณฑสถาน เป็นวิถีชีวิตประจำวัน (Every Culture) มากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แตกต่างจากการท่องเที่ยวทางศิลปหัตถกรรม หรือการท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่ อย่างกระตือรือร้น (Active) ไม่ใช่เป็นแบบตั้งรับ (Passive) หรือการเยี่ยมชมเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถอยู่กับชุมชนได้นานมากขึ้น ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 1 การเลื่อนไหลของความสนใจทางวัฒนธรรมจากแบบเดิมสู่แบบใหม่
 ที่มา : Richard, 2006 อ้างอิงใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) หน้า 25

รูปภาพที่ 2 การเปลี่ยนผ่านจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ที่มา : Richard, 2010 อ้างอิงใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) หน้า 27

สำหรับ UNESCO (2008) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

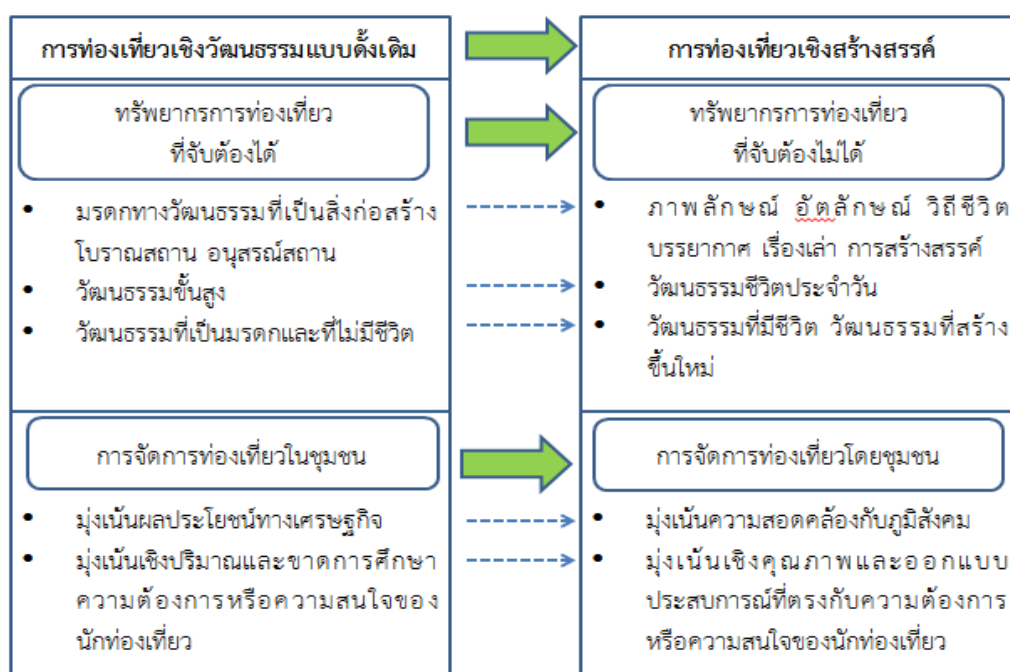
1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม Heritage or Cultural Heritage เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น เช่น ศิลปะหัตถกรรมและงานฝีมือ งานจักสานถักทอ เครื่องประดับ โลหะมีค่า รวมถึง ที่ตั้งทางวัฒนธรรม Cultural Sites เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด เป็นต้น
2. ประเภทศิลปะ Arts เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของศิลปะ เช่น งานศิลปะ การแสดง วัตถุโบราณ เป็นต้น
3. ประเภทสื่อ Media สร้างสรรค์ที่สื่อสารกับคนส่วนใหญ่ เช่น งานสื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียงทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ งานโสตทัศน เป็นต้น
4. ประเภทงานสร้างสรรค์ Functional creation เป็นกลุ่มที่นำเสนอสินค้าและบริการตามความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน เช่น การออกแบบ แฟชั่น งานโฆษณา งานสถาปัตยกรรม เป็นต้น

2.2) ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นฐาน และใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวนำ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถอธิบายได้ 2 แนวทางด้วยกัน

2.2.1) *ขอบเขตในแนวกว้าง* ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวกว้าง ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจทางการ

ท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า “คุณสมบัติเชิงพื้นที่” กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะเน้นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้เป็นหลัก ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะให้ความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือเป็นนามธรรม เช่น ภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ แหล่งวัฒนธรรมที่มีชีวิต และวัฒนธรรมชีวิตประจำวัน เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมหรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวเป็นฉากวัฒนธรรม เช่น การจัดเทศกาลศิลปะในย่านเมืองเก่าหรือชุมชนเก่า การจัดแสดงแสงสีเสียงในแหล่งโบราณสถานเพื่อบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการนำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับภูมิสังคมและคุณค่าทางวัฒนธรรม ทั้งนี้การใช้ความคิดสร้างสรรค์อาจจะปรากฏในลักษณะผสมผสานความรู้ ทักษะ สินทรัพย์ทางกายภาพ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และบรรยากาศให้เข้ากันอย่างกลมกลืนเพื่อสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนและได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ ดังรูปภาพที่ 3 (ภุริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556)

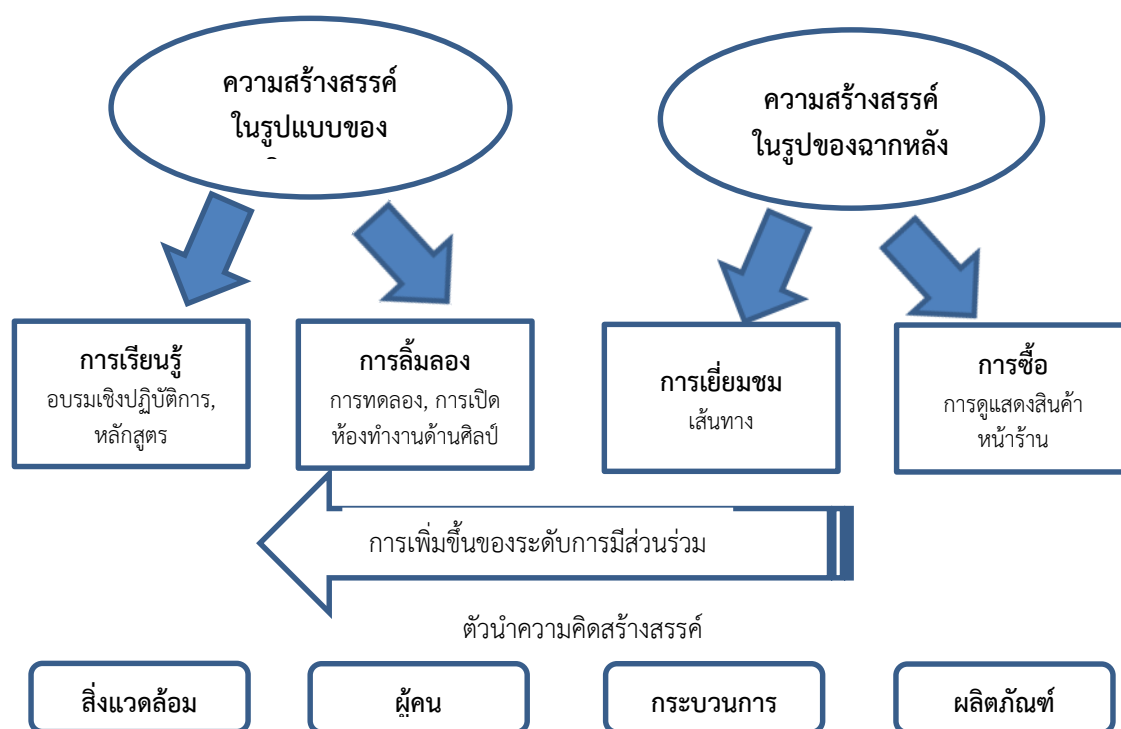
รูปภาพที่ 3 ขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวกว้าง

ที่มา : ภุริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556 หน้า 342

2.2.2) *ขอบเขตในแนวลึก* ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวลึกให้ความสำคัญกับความเข้มข้นของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับผ่านคุณสมบัติเชิงกระบวนการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองทั้งในแง่ของการรู้ตนเอง และการแสดงความเป็นตัวของตัวเอง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมแทนการเรียนรู้แบบเป็นผู้รับ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง

ส่งผลดีในแง่ของการดำรงรักษาคุณค่าของชุมชน และนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามความเข้มข้นของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจะขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมหรือการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นสำคัญ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม คน กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ดังรูปภาพที่ 4 (Richards, 2011 อ้างอิงใน ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบเศรษฐกิจแนวใหม่ที่รัฐบาลจำเป็นต้องเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในรูปแบบใหม่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าที่ผลิตในประเทศด้วยความคิดสร้างสรรค์ของคนท้องถิ่น หรือสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่ที่เพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าที่มีอยู่เดิมในกลุ่มอุตสาหกรรมหรือกลุ่มสินค้าที่ต้องแข่งขันด้วยการขายความคิดสร้างสรรค์ และเป็นทางเลือกในอนาคตที่เหลื่ออยู่สำหรับการสร้างความเติบโตพื้นตัวทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วก็คือการเปลี่ยนแปลงไปสู่การมุ่งเน้นพัฒนาสินค้าที่เพิ่มมูลค่าเพิ่ม (นิยม จันทกุล, 2552) ปัจจุบันโลกเข้าสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นยุคที่มนุษย์มีความต้องการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจมากขึ้น ดังนั้น ทิศทางการบริโภคจึงเปลี่ยนจากด้านวัตถุ ไปสู่ด้านอารมณ์ ผู้คนมีความเป็นปัจเจก และมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น ต่อไปในอนาคต สิ่งที่คุณควิหาคือ “อารมณ์ความรู้สึก” ไม่ว่าจะเป็น ความรัก มิตรภาพ อำนาจ และอิสรภาพ จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงได้มีการผลักดันงานวิจัยและวิชาการเกี่ยวกับ Mood Consumption เพื่อตอบสนองสภาพความต้องการทางอารมณ์และความรู้สึก ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น (ยุวดี นิรัตน์ตระกูล, ม.ป.ป.) ในระยะยาว การแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความยั่งยืนของ การพัฒนาในภาคการท่องเที่ยวอื่นๆ (Vellecco & Mancino, 2010)

รูปภาพที่ 4 ขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแนวลึก
ที่มา : Richards, 2011 อ้างอิงใน ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556 หน้า 342

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแง่ของการเสริมสร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 มิติที่สำคัญ และปัจจัยสนับสนุน 6 ประการ ดังนี้ (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2553)

มิติที่ 1 : พื้นที่ (space)

พื้นที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยเมืองและชุมชนที่มีศักยภาพ ความโดดเด่น และมีแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

ก) ปัจจัยเมืองและชุมชน (city and community) ครอบคลุมตั้งแต่ผังเมืองในเชิงสัณฐานวิทยา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมทั้งในเชิงกายภาพและเชิงพื้นที่ และวิถีชีวิตในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยพัฒนาควบคู่กับปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในเชิงบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา ฯลฯ

ข) ปัจจัยอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ (Identity and uniqueness) อัตลักษณ์และเอกลักษณ์เป็นกลุ่มข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงสภาพของพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ในโลกเสมือนจริง โดยที่อัตลักษณ์ คือ สิ่งสะท้อนตัวตนที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและพลวัตเชิงความหมายที่ไม่หยุดนิ่ง ในขณะที่เอกลักษณ์ คือ ลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียวและเป็นพื้นฐานในการสร้างจุดขาย และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ทั้งนี้ปัจจัยอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความแตกต่างของจุดหมายปลายทางและแหล่งท่องเที่ยว

มิติที่ 2 : การปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับจุดหมายปลายทางเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มิติการปฏิสัมพันธ์ประกอบด้วยปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการสร้างประสบการณ์จริงให้แก่นักท่องเที่ยว

ก) ปัจจัยวัฒนธรรมที่มีชีวิต วัฒนธรรมที่มีชีวิตในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง วัฒนธรรมที่มีการสืบสานมาแต่เดิมและวัฒนธรรมที่ถูกสร้างใหม่ซึ่งสามารถผสมผสานกับวัฒนธรรมร่วมสมัย วัฒนธรรมระดับชาติ วัฒนธรรมสมัยนิยม และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

ข) ปัจจัยประสบการณ์จริง ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกและระดับระหว่างปัจเจก การได้รับประสบการณ์จริงทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากกรอบโครงสร้างจากการจัดการชีวิตและสามารถสร้างพื้นที่สำหรับประสบการณ์ใหม่ตามความสนใจของตนเองได้

มิติที่ 3 : ตัวกลาง (Agent)

ตัวกลางในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง แนวร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยปัจจัยผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละพื้นที่ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ก) ปัจจัยผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละพื้นที่ หมายถึง คนในชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีทักษะและความสามารถในการดัดแปลงหรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน

ข) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดเป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นการขยายแนวความคิดมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสร้างความยั่งยืนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงมีหลักการเช่นเดียวกันกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน สร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

2.1.2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาของนักวิชาการที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของศักยภาพการท่องเที่ยวไว้หลายลักษณะ ซึ่งสรุปได้จากนักวิชาการ เช่น อัครวิณ พรหมโสภา (2552 : 1) ได้ให้ความหมายของศักยภาพทางการท่องเที่ยวไว้ว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ ในการที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย เลี้ยงพรพรรณ (2547 : 12) ได้กล่าวถึงการศึกษาศักยภาพว่า ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ละแห่งที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นและการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

จากศักยภาพทางการท่องเที่ยวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเป็นความพร้อมที่สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ดังนั้น สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554) จึงได้จัดทำคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของมาตรฐานกรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประเทศไทยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนมากแต่กลับถูกพัฒนาเหมือนกับรูปแบบการท่องเที่ยวโดยทั่วไป โดยไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ หากพัฒนาไม่ถูกต้อง อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน นี้เสี่ยงต่อการถูกทำลาย จากมนุษย์และธรรมชาติโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถใช้ได้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐานทุกแห่งทั่วประเทศ ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ จึงมีความจำเป็นที่ต้องเน้นถึงคุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทธรณีสัณฐาน ซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวชม ยังพิจารณาถึงความเหมาะสมที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติเดิม

โดยพิจารณาจากพื้นฐาน 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากหลายองค์ประกอบทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติ ที่มีต่อระบบนิเวศ ความสำคัญต่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในตัวแหล่ง คุณค่าทางด้านจิตใจและคุณค่าด้านการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งธรรมชาติ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า และอีกสาเหตุหนึ่ง คือ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมนั้นได้

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน

- 1) คุณค่าด้านสภาพของทรัพยากร
- 2) คุณค่าด้านการท่องเที่ยว
- 3) คุณค่าศิลปวัฒนธรรม
- 4) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก หากแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน สำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) การเข้าถึง
- 3) ความปลอดภัย
- 4) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วยการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกโดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น ที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดการพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

นอกจากนี้ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงสภาพและปัจจัยสำคัญ 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

1) ด้านเศรษฐกิจ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการนำเอาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนมาพัฒนาให้เกิดเป็นรายได้จากพื้นฐานของวิถีชีวิตชุมชน ที่มีการค้าขายเป็นกิจวัตรประจำวัน ให้เกิดการถ่ายทอดสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และเมื่อนักท่องเที่ยวเกิดความชอบ สามารถนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนช่วยกันในการส่งเสริมทางการตลาดให้เป็นที่รู้จัก รวมทั้งมีการส่งเสริม การฝึกอบรมเพิ่มเติมให้กับชุมชนเพื่อต่อยอดในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ

2) ด้านสังคม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการสร้างเครือข่ายในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีรากฐานจากชุมชนและต้องใช้เวลาทางสังคมต่างๆ เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีการฝึกอบรมเป็นการสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถให้คนในชุมชนมีความรู้ มีอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองและท้องถิ่น และสามารถสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนหวงแหนในมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

3) ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และยังใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน

แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่อยู่ในเขตอนุรักษ์และรักษาพันธุ์พืชและสัตว์ป่า

สำหรับโครงการวิจัยนี้ ได้พิจารณาเกณฑ์ที่ใช้ประเมินการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยพิจารณาองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

- 1) การจัดการของชุมชนในพื้นที่ศึกษาที่ได้ทำการคัดเลือก
- 2) การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม
- 3) การจัดการด้านการท่องเที่ยว

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเลือกใช้แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ได้แก่ การศึกษาวิจัยของ ดวงใจ พานิชเจริญกิจ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชิโนโปรตุกีส พบว่า ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต มีความพร้อมเกือบทุกด้าน ที่จะสามารถได้รับการพัฒนารูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เนื่องจากโดยภาพรวมมีความพร้อมในระดับมาก โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ปริมาณพลชุมชนประวัติศาสตร์ 2) สิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน 3) ความเป็นพลเมืองของชุมชน 4) ลักษณะทางสังคมของชุมชน 5) ความรู้สึกร่วมของชุมชน 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและ 7) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) วัฒนธรรมชุมชน 2) การบริหารจัดการชุมชนและ 3) กิจกรรมในชุมชน ส่วนองค์ประกอบด้านการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) คุณค่าทางสถาปัตยกรรม 2) คุณค่าทางจิตใจ 3) คุณค่าทางสังคม 4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ 5) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และ 6) คุณค่าของสถาปัตยกรรมจริงไม่ได้จำลองขึ้นมา นอกจากนี้ จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา ย่านชุมชนเกาะศาลเจ้า แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า **มิติในชุมชน** จะนำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนให้เกิดศักยภาพที่แท้จริงโดยอาศัยกระบวนการของชุมชนเพื่อแนวทางการขับเคลื่อนทิศทางใหม่ให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและโดยชุมชน การแสวงหาจุดสมดุลของความเจริญที่รุกเข้ามาสู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนความรักและหวงแหนในภูมิลาเนาของตน ประชาชนที่เป็นนักท่องเที่ยวและกลุ่มต่างๆ ได้สัมผัสทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม กลายเป็นกิจกรรม สร้างสรรค์ ทั้งนี้เมื่อนารูปแบบมาผสมผสานแล้วจึงนำไปสู่ตัวแบบของชุมชนเกาะศาลเจ้า โดยมี จุดเน้นให้นักท่องเที่ยวร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากกว่าการเป็นเพียงนักท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริวัช เดชอุ่ม (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวไทยอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาอัต

ลักษณะและทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การค้นหาความโดดเด่นและสร้างความแตกต่าง 3) การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก 4) การสร้างเสริมคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5) การปรับเปลี่ยนกลวิธีการพัฒนาตลาด นอกจากนี้ Richards (2553) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมสู่การสร้างสรรค พบว่า ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานของวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การรู้จักตัวตนและแหล่งที่อยู่ของตน 2) ใช้สมรรถนะของท้องถิ่น 3) พัฒนาหรือปรับปรุงภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น 4) พัฒนาคุณภาพและ 5) ใช้ทรัพยากรเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวขับเคลื่อนหรือกระตุ้นสิ่งเร้า เพื่อสร้างความแปลกใหม่และแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ซึ่ง พบว่า การสร้างความแปลกใหม่จะต้องมีกระบวนการคิดจากคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Ivanova (2556) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความแตกต่างและความยั่งยืน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพของโครงสร้างสร้ง นักท่องเที่ยวต้องการหาเครื่องมือสำหรับการพัฒนาความสร้างสรรค์และนำบางสิ่งกลับบ้านที่มากกว่าของที่ระลึก 2) การสร้างเงื่อนไขสำหรับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ผู้บริโภคจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเชิงสร้างสรรค์และการสร้างศักยภาพในการสื่อสารกับคนและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง และ 3) การให้ประสบการณ์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ถึงแม้ว่าความสร้างสรรค์อาจจะเกิดได้ทุกที่ แต่สิ่งที่สำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเชิงสร้างสรรค์กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสร้างสรรค์และความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นอกจากนี้ การศึกษาและการพิจารณาถึงรูปแบบโดยถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ ทินกฤต รุ่งเมือง (2558) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด จำนวน 384 คน พบว่า 1) สภาพของการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้และกิจกรรม อยู่ในระดับมากและความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต้องการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.59 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี คิดเป็นร้อยละ 18.85 และแหล่งท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 13.09 ตามลำดับ 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “KRNS-NONGKHAO Model” 3) ผลการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามโครงสร้างเพื่อความสมดุลตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้สมาชิกทราบถึงแนวทางการกระจายรายได้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก 4) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และมีความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก และถอดบทเรียนพบว่า ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม มีการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ชุมชน ผู้บริหารในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวภายใน และ

ภายนอกชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ระดับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิรันธร์ ชิมโชติ (2559) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการในพื้นที่และนักวิชาการ ในอำเภอสวนผึ้ง จำนวน 10 คน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง เป็นการสร้าง หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรค ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยความร่วมมือจากทั้งผู้ประกอบการและชุมชน โดยสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยวได้ การศึกษาดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า การจะพัฒนาสวนผึ้งให้ก้าวสู่การเป็นเมืองที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของสวนผึ้งมาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริษัทต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ องค์ประกอบของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

กรณีพื้นที่ศึกษาพิเศษ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาถึงข้อจำกัดด้านชาติพันธุ์ เชื้อชาติ สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ จะต้องมีการกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ตลอดจนความเป็นชาติพันธุ์ อันเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ และสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยว ให้กับประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดย ชุมชนอาจไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่น มีการปรับตัวภายใต้บริบทของ สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาค เกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน และนำการศึกษาวิจัยต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ของพื้นที่ศึกษาพิเศษจังหวัดสงขลา ในความเป็นเอกลักษณ์พิเศษของวิถีวัฒนธรรมมลายู คือ การจัดให้เกิดกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวสร้างสรรค์จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้คนในชุมชนนั้นๆ โดยมีเป้าหมายว่านักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เป็นเพียงนักท่องเที่ยว แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกัน วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไม่ใช่เพื่อเป็นการใช้เวลาในการพักผ่อนหย่อนใจ หรือ แสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยววันนั้นๆ อย่างเดียว แต่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้เพิ่มรูปแบบให้มีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หรือเชิงวัฒนธรรม โดยจะเน้นรูปแบบของการท่องเที่ยวไปยังชุมชน หรือโบราณสถานต่างๆ ที่สามารถสัมผัสกับวิถีวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมที่มีการพัฒนาและความเจริญในชุมชนไม่มากจนทำให้วิถีชีวิตในชุมชนเปลี่ยนแปลงมากนักโดยการใช้การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์

จากการศึกษาวิจัยในการจัดรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์นั้น องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) ได้เริ่มต้นขึ้นโดยเป็นการนำเสนอแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์แก่ชุมชน เกิดเป็นต้นแบบของแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาท่องเที่ยว เพื่อหารูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ พร้อมกับประเมินผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ผู้มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนจะได้รับ ทั้งที่สามารถจับต้องได้ เช่น รายได้ และที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความสามัคคี ความหวงแหนในท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาผลดีผลเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย ที่ผ่านมาชุมชนในประเทศไทยได้มีการนำแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางเพื่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมจะเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อย่างชัดเจน และเป็นกระบวนการสำคัญในการก่อเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศในชุมชน ทั้งจากการร่วมคิด ร่วมทำ สร้างกระบวนการกลุ่ม เมื่อมีการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จแล้ว ยังสามารถขยายผลไปในพื้นที่ข้างเคียงและพื้นที่อื่นๆ ได้ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย จนกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า "การท่องเที่ยวสร้างสรรค์มีรากฐานจากชุมชนสร้างสรรค์ และต้องใช้ทุนทางสังคมต่างๆ เพื่อสร้างการท่องเที่ยวสร้างสรรค์" (สว่างพงศ์, 2554)

ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อีกอย่างหนึ่งคือ ผลกระทบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสนใจในแหล่งท่องเที่ยววันั้นๆ ทั้งนี้ ผลกระทบการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยดึง (pull factor) ที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หรือ พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หากผู้ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ไม่เข้าใจว่าทรัพยากรใดบ้างที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้บ้าง

ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มาจากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2556) ได้แบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มมรดกวัฒนธรรม เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และสภาพสังคม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ก.) การแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (traditional cultural expression) เช่น พิธีกรรม ความเชื่อ เทศกาล และงานประเพณีต่างๆ ข.) แหล่งวัฒนธรรม (cultural sites) เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

2) กลุ่มวิถีชีวิต เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตหรือวิถีการประกอบอาชีพของคนท้องถิ่นหรือชาวบ้าน หรือวิถีชีวิตเฉพาะกลุ่มของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่างๆ สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ก.) วิถีชีวิตของสังคม

เมือง เช่น ย่านการค้าโบราณ ข.) วิถีชีวิตสังคมชนบท เช่น การเลี้ยงนกเขา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา การทำนา การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

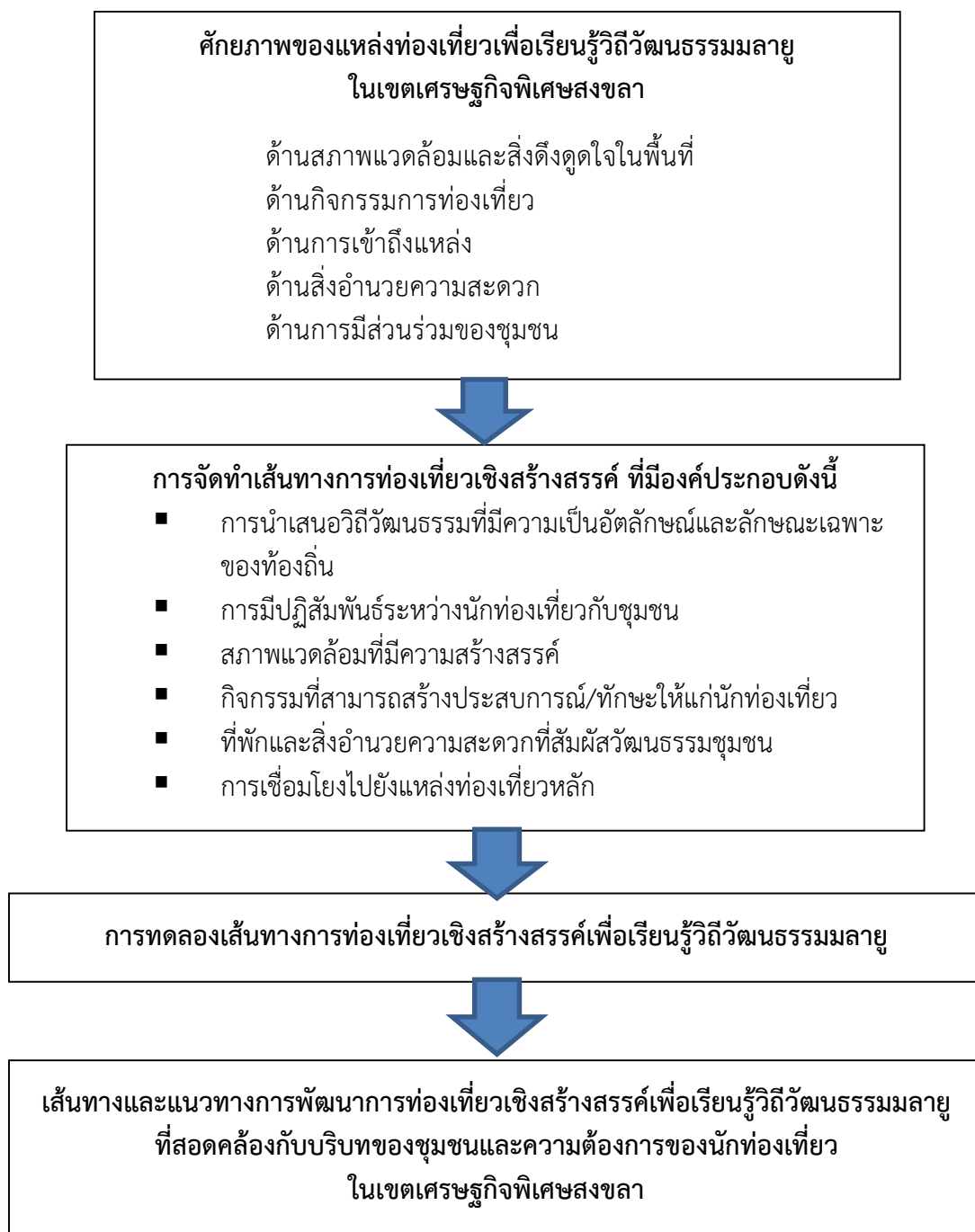
3) กลุ่มศิลปะ เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ก.) งานศิลปะ (visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ ข.) ศิลปะการแสดง (Performing Arts) เช่นการแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ และการแสดงละคร

4) กลุ่มสินค้าที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง (functional creation) เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างสรรค์สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีการจัดการไว้ล่วงหน้า มีผู้นำการสาธิตและมีการฝึกปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เข้าใจถึงประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว การรับรู้ของนักท่องเที่ยวเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการท่องเที่ยว ชุมชนในฐานะเจ้าของบ้านและจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ผ่านกระบวนการ สามารถสร้างแรงจูงใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเป็นพิเศษได้ดี

2.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา กรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

รูปภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำและชาวบ้านในชุมชน และนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา จากเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 4 ตำบล ละ 4 แห่ง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 16 คน

2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อจัดทำเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ผู้นำและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทั้ง 4 ตำบล เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8 คน

2.2) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 แห่ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสงขลา เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8 คน

2.3) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแทนจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา เป็นจำนวนทั้งสิ้น 14 คน

3) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 20 คนจากการคัดเลือกชุมชนตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบบันทึกการสำรวจทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

2) แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

3) แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อจัดทำเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

4) แบบประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู

5) แบบประเมินการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การสำรวจทรัพยากรและประเมินศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1.ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว		
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู	$W_1 = 5$	พื้นที่ใดก็ตามที่มีโอกาสให้นักท่องเที่ยวจะสามารถพบเห็นวิถีชีวิตของวัฒนธรรมมลายู ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะพบเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	$W_2 = 5$	หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีโอกาสพบเห็นได้โดยทั่วไป กล่าวคือ มีจำนวนน้อย มีการกระจายแคบ ความต้องการเห็นวิถีชีวิตของสังคมมลายูเหล่านี้จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามา
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	$W_3 = 4$	ลักษณะของกิจกรรมที่สามารถสร้างความสนใจให้แก่ นักท่องเที่ยว
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	$W_4 = 4$	จัดเป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู	$W_5 = 5$	การรักษาและสืบทอดของวัฒนธรรมมลายูในหลายๆ ด้านต่างๆ เช่น อาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย	$W_6 = 4$	การประเมินองค์ประกอบพื้นที่ในลักษณะนี้สามารถบอกได้ 2 ลักษณะ คือ มีหรือไม่มีเท่านั้น ซึ่งหากส่งผลให้เพิ่มความดึงดูดมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นต้องมีมาตรการหรือระบบการอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรม นั้นๆ
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	$W_7 = 5$	ลักษณะเด่นด้านกายภาพที่พบได้ยาก เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ศึกษา
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	$W_8 = 5$	ได้แก่ชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยในพื้นที่ และชุมชนยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม
1.9 สภาพภูมิทัศน์	$W_9 = 5$	ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทิวทัศน์ตามธรรมชาติที่ปรากฏ
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	$W_{10} = 5$	ความสมบูรณ์ ที่มีคุณค่า ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2.โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	$W_{11} = 5$	สภาพพื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่เอื้ออำนวยให้เรียนรู้และสร้างจิตสำนึก มีองค์กรสนับสนุนและรับผิดชอบในการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมกิจกรรมด้านอนุรักษ์
3.ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	$W_{12} = 4$	ความเป็นไปได้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา (ต่อ)

ตัวแปร (Variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
4.ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	$W_{13} = 1$	พิจารณาจาก -ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น -ฤดูกาล/ช่วงเวลาที่สามารถเข้าพื้นที่ได้ -ยานพาหนะ/รถรับจ้างในการนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงพื้นที่ -ประเภทของยานพาหนะ เช่น ยานพาหนะมาารถเข้าถึงบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยว
5.ความปลอดภัย	$W_{14} = 5$	ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินอันเกิดจากภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุ
6.ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	$W_{15} = 5$	ผลกระทบของการท่องเที่ยวปัจจุบันที่จะมีต่อการพิจารณารูปแบบการท่องเที่ยวในอนาคต

2) การประชุมกลุ่มย่อย จากผู้นำและตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน เพื่อจัดทำเส้นทางและนำเสนอร่างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พิจารณาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

- การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น
- การมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน
- สภาพแวดล้อมที่มีความสร้างสรรค์
- กิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะของชุมชน
- ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สัมผัสวัฒนธรรมชุมชน
- การเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวหลัก

นอกจากนี้ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว นอกจากพิจารณาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ข้างต้นแล้ว ยังพิจารณาจากลักษณะของเส้นทาง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- เส้นทางเดินศึกษาระยะใกล้ เป็นเส้นทางระยะใกล้ที่มุ่งเน้นถึงการสื่อความหมายธรรมชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการเดินชมในระยะที่ไม่ไกลและไม่ลำบากเกินไป

- เส้นทางเดินศึกษาระยะไกล เป็นเส้นทางซึ่งจะมีระยะทางยาว ตามสภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีการปรับปรุงเส้นทางเพื่อตอบสนองความต้องการแก่ผู้ที่ต้องการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางในลักษณะนี้จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากนัก โดยจะมีเครื่องหมายแสดง (Marker) ไว้ในจุดที่ต้องการสื่อความหมาย

- เส้นทางใช้ประโยชน์พิเศษ (Special-use trail) เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก อาจเป็นเส้นทางที่ให้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว และการกำหนดเส้นทางจะต้องไม่กระทบต่อสภาพแวดล้อม

3) การประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

4) การประเมินคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย หมายถึงคุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากหลายองค์ประกอบทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อความสำคัญในการเข้าไปใช้ประโยชน์ในตัวแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าทางด้านจิตใจ และคุณค่าด้านการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อาจมาจากภัยธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ไม่สามารถยับยั้งได้ และอีกสาเหตุหนึ่ง คือ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งอาจจะตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมนั้นได้

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน

- คุณค่าด้านสภาพธรณีสัณฐาน
- คุณค่าด้านการท่องเที่ยว
- คุณค่าศิลปวัฒนธรรม
- ความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพและการประเมินเส้นทางและความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1) การคำนวณศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีสมการถ่วงน้ำหนัก

$$EP = W_1R_1 + W_2R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n / W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n$$

โดยที่ EP = ระดับศักยภาพในความเป็นเส้นทางท่องเที่ยว

$R_{1...n}$ = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n

$W_{1...n}$ = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n

ค่าที่ได้จากการคำนวณโดยสมการจะเป็นค่าคะแนนดิบที่มีความเป็นไปได้ตั้งแต่ 1 (มีศักยภาพต่ำ) ถึง 3 (มีศักยภาพสูงมาก) นำค่าคะแนนที่ได้มาแปลผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เกณฑ์การแปลผล ดังนี้

2.34 – 3.00	= H : พื้นที่มีศักยภาพสูง
1.67 – 2.33	= M : พื้นที่มีศักยภาพปานกลาง
1.00 – 1.66	= L : พื้นที่มีศักยภาพต่ำ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จัดระเบียบของข้อมูล และหารูปแบบความสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์เส้นทางและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทีมผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์โดยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 4.1 ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 4.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
- 4.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

4.1 ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยใช้แบบประเมินศักยภาพของพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ผลประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลาในพื้นที่ 4 ตำบล และโดยภาพรวม

พื้นที่ศึกษา	ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก	ระดับของศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ตำบลสะเดา	2.15	ปานกลาง
ตำบลสำนักขาม	1.99	ปานกลาง
ตำบลสำนักแต้ว	2.42	สูง
ตำบลปาดังเบซาร์	1.93	ปานกลาง
รวม	2.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมและแต่ละตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตำบลสำนักแต้วที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของระดับศักยภาพของแต่ละตำบลจากมากไปน้อย

คือ ตำบลสำนักแต้ว ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม และตำบลปาดังเบซาร์ มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.42, 2.15, 1.99 และ 1.93 ตามลำดับ โดยรายละเอียดของแต่ละตำบล ดังนี้

4.1.1 ตำบลสะเดา

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่ตำบลสะเดาสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสะเดา

ตัวแปร (Variables)	W	R	WxR
1. ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู	5	3	15
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	5	2	10
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	2	8
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	4	2	8
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู	5	1	5
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย	4	1	4
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	5	2	10
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	5	2	10
1.9 สภาพภูมิทัศน์	5	4	20
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	5	2	10
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	5	2	10
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	4	2	8
4. ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1
5. ความปลอดภัย	5	3	15
6. ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	5	2	10
รวม	67		144
ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์			2.15

จากตารางที่ 3 พบว่า ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสะเดาอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 2.15 เนื่องด้วยตำบลสะเดามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะเขาเล่ ที่มีปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ทะเลหมอก เขาเล่ และพุทธอุทยานเขาเล่ ที่มีทิวทัศน์ที่สวยงามและทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากตำบลสะเดาเป็นศูนย์กลางของเมืองสะเดา ทำให้สังคมกลายเป็นสังคมเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางด้าน

เศรษฐกิจ ส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมลายของคนที่ในพื้นที่ไม่มีความโดดเด่นชัดเจน และวิถีวัฒนธรรมลายบางอย่างกำลังจะสูญหาย เช่น บ้านเรือนที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบสมัยใหม่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการรื้อถอนเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ของนายทุนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันมีบ้านที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ที่ทางเทศบาลได้อนุรักษ์ไว้ จำนวน 2 หลัง ในเขตเทศบาลเมืองสะเดา เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมมลายูดั้งกล่าว

4.1.2 ตำบลสำนักขาม

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่ตำบลสำนักขามสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลาย ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสำนักขาม

ตัวแปร (Variables)	W	R	WxR
1.ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมลาย	5	2	10
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	5	2	10
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	2	8
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	4	2	8
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมลาย	5	1	5
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมลายที่ใกล้สูญหาย	4	1	4
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	5	2	10
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	5	2	10
1.9 สภาพภูมิทัศน์	5	3	15
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	5	2	10
2.โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	5	2	10
3.ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	4	3	12
4.ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1
5.ความปลอดภัย	5	2	10
6.ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	5	2	10
รวม	67		133
ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์			1.99

จากตารางที่ 4 พบว่า ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักขาม อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 2.15 เนื่องด้วยตำบลสำนักขาม เป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรสะเดา หรือที่เรีนกว่าด่านนอก ซึ่งเป็นด่านชายแดนที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศมากที่สุดของประเทศ และนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ สถานบันเท็งยามราตรี และแหล่งซื้อปิ้งสินค้า ส่งผลให้ด่านนอกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหารและสถานประกอบการต่างๆ ประชากรในพื้นที่มีทั้งชาวบ้านดั้งเดิมและคนในพื้นที่อื่นๆ ที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทำให้เกิดโครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ นักท่องเที่ยว

4.1.3 ตำบลสำนักแต้ว

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่ตำบลสำนักแต้วสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลายู ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลสำนักแก้ว

ตัวแปร (Variables)	W	R	WxR
1.ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู	5	3	15
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	5	2	10
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	2	8
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	4	2	8
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู	5	3	15
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย	4	2	8
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	5	3	15
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	5	3	15
1.9 สภาพภูมิทัศน์	5	3	15
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	5	2	10
2.โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	5	2	10
3.ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	4	3	12
4.ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1
5.ความปลอดภัย	5	2	10
6.ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	5	2	10
รวม	67		162
ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์			2.42

จากตารางที่ 5 พบว่า ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักแก้ว อยู่ในระดับสูง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 2.42 เนื่องด้วยตำบลสำนักแก้วยังมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทิวทัศน์สวยงามและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น เชื้อนคลองสะเดา น้ำตกโดนปัก และคลองย่น ซึ่งปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติได้อย่างเพลิดเพลินและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การล่องแก่ง การปั่นจักรยาน เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวมลายูดั้งเดิม ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การทำอาหารพื้นถิ่น การจัดงานประเพณีต่างๆ ศิลปะการแสดงและการทำหัตถกรรมพื้นถิ่น เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่มีการจัดกลุ่มเพื่อจัดทำอาหารพื้นถิ่น การทำหัตถกรรมพื้นถิ่น และศิลปะการแสดงของชาวมลายู เช่น กลุ่มขันหมากอิสลาม บ้านหัวควน ที่รับจัดทำขันหมากอิสลามและอาหารพื้นถิ่นเพื่อจำหน่ายให้แก่คนในพื้นที่

และนักท่องเที่ยวที่สนใจ กลุ่มที่รับจัดทำโครงการศิลปะของชาวมลายู ได้แก่ กลุ่มแสดง“ลิเกฮูลู” หมู่ที่ 5 ควนตานี และกลุ่มแสดง “ตะรีกี่ปัต” หมู่ที่ 6 บ้านหัวควน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มดังกล่าวสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวได้

4.1.4 ตำบลปาดังเบซาร์

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่ตำบลปาดังเบซาร์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ตำบลปาดังเบซาร์

ตัวแปร (Variables)	W	R	WxR
1. ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู	5	1	5
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	5	2	10
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	1	4
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	4	2	8
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู	5	2	10
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย	4	2	8
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	5	3	15
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	5	2	10
1.9 สภาพภูมิทัศน์	5	2	10
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	5	2	10
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	5	2	10
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	4	2	8
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1
5. ความปลอดภัย	5	2	10
6. ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	5	2	10
รวม	67		129
ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์			1.93

จากตารางที่ 6 พบว่า ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลปาดังเบซาร์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 1.93 เนื่องด้วยตำบลปาดังเบซาร์ เป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ ที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นอันดับที่สองของ

ประเทศ เดิมเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าชายแดนของอำเภอสะเดา มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก เนื่องจากการเดินทางเข้ามาทางด่านของประเทศไทยมีกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากมากขึ้น นักท่องเที่ยวจึงนิยมเดินทางเข้ามาทางด่านนอก ตำบลสำนักขามมากกว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปาดังเบซาร์มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น วัดถ้ำเขารูปช้าง ถ้ำนางพญาเลือกขาว และตลาดจำหน่ายสินค้าชายแดน ที่ปัจจุบันทางเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ได้จัดทำแผนพัฒนาตลาดให้กลายเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่สำคัญของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สำหรับประชากรในพื้นที่มีความหลากหลาย มีทั้งชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่เดิมและที่ย้ายมาจากที่อื่นๆ เพื่อประกอบอาชีพ มีทั้งชาวจีน ชาวไทย และชาวมลายู ส่งผลให้ความโดดเด่นของวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่มีน้อยมาก

4.1.5 โดยภาพรวมทั้ง 4 ตำบล

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่โดยภาพรวมของทั้ง 4 ตำบล สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู โดยการรวมคะแนนจากการประเมินศักยภาพของทั้ง 4 ตำบล ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 7 ผลการศึกษาค่าถ่วงน้ำหนักแสดงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ตำบล

ตัวแปร (Variables)	W	R	WxR
1. ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู	5	9	45
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ	5	8	40
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	7	28
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	4	8	32
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู	5	7	35
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย	4	6	24
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา	5	10	50
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่	5	9	45
1.9 สภาพภูมิทัศน์	5	12	60
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว	5	8	40
2.โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม	5	8	40
3.ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่	4	10	40
4.ความง่ายง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1	4	4
5.ความปลอดภัย	5	9	45
6.ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต	5	8	40
รวม	67		568
ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	$568/(67 \times 4) = 2.12$		

จากตารางที่ 7 พบว่า ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมของพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 2.12 ทั้งนี้เนื่องด้วยพื้นที่โดยรวมของทั้ง 4 ตำบล มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีทิวทัศน์สวยงามและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ และยังคงมีวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่ ที่สามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่ ให้แก่นักท่องเที่ยว

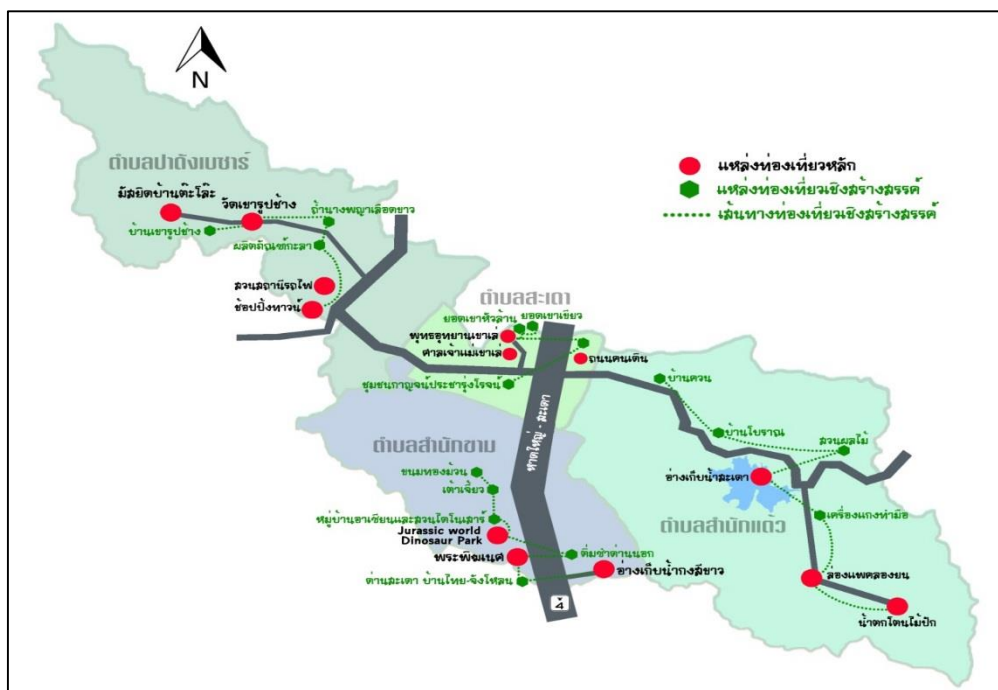
4.2 การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1) ผลการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล ซึ่งพบว่ามียุทธศาสตร์ภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแต่ละตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตำบลสำนักแต้วที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง และจากผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 (อุทิศ สังขรัตน์ และคณะ, 2562) เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา และจากผลการศึกษาของโครงการย่อย 2 (ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร, 2562) เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ (ตารางที่ 8) และแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ (รูปภาพที่ 6) และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ตารางที่ 9 และ 10) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ จำแนกแต่ละตำบล

ตำบล	แหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว	สถาปัตยกรรม/ ศิลปะการแสดง/ หัตถกรรมพื้นถิ่น
สะเดา	พุทธอุทยานเขาเล่ ทะเลหมอก เขาเล่	การปั่นจักรยานบริเวณเขาเล่	บ้านเรือนที่มี สถาปัตยกรรมแบบ มลายูดั้งเดิม
สำนักแต้ว	เขื่อนคลองสะเดา คลองย่น น้ำตกโตนไม้ปัก	การล่องแก่ง บริเวณคลองย่น การปั่นจักรยานบริเวณคลองย่น	การจัดทำห้วยชันหมาก อิสลาม การทำกรงนก กลุ่มแสดง “ลิเกฮูลู” บ้านควนตานี กลุ่มแสดง “ตะรียักปัต” บ้านหัวควน
สำนักขาม	หมู่บ้านวัฒนธรรม อาเซียน อ่างเก็บน้ำกงสีขาว	เยี่ยมชมหมู่บ้านวัฒนธรรม ปั่นจักรยานบริเวณอ่างเก็บน้ำ กงสีขาว และถนนเลียบชายแดน ไทย-มาเลเซีย	
ปาดังเบซาร์	วัดถ้ำเขารูปช้าง ถ้ำนางพญาเลือด ขาว	เยี่ยมชมและสักการะสิ่งศักดิ์ ที่ วัดถ้ำเขารูปช้าง เดินศึกษาธรรมชาติ หินงอก หิน ย้อย ภายในถ้ำ	การทำผลิตภัณฑ์จาก กะลามะพร้าว

รูปภาพที่ 6 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวหลักในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ตารางที่ 9 ความต้องการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมหลายของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
จำแนกตามสัญชาติของนักท่องเที่ยว

ประเด็น	รายละเอียด	ระดับความต้องการ	
		ไทย	ต่างประเทศ
แหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้	- เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมหลายของคนในพื้นที่	มาก	มาก
	- สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมหลาย เช่น การแต่งกาย สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหลาย และป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น	มากที่สุด	มาก
กิจกรรม/การบริการที่สอดคล้องตามวิถีวัฒนธรรมหลาย	- ที่พักที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบหลาย/สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมหลายของคนในพื้นที่	ปานกลาง	มาก
	- อาหารพื้นถิ่นหลาย/สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมหลาย	ปานกลาง	มาก
	- กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมหลาย เช่น การทำอาหารพื้นถิ่น การทำผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น การแต่งกาย ศิลปะการแสดง และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น	มากที่สุด	มากที่สุด
	- การเข้าร่วมประเพณีหรือเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมหลาย เช่น พิธีฮารีรายอ พิธีการกวนข้าวอาชูลอ และการจำลองพิธีการแต่งงานแบบชาวหลาย เป็นต้น	มาก	มากที่สุด

ตารางที่ 10 ความต้องการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลายูเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ประเด็น	รายละเอียด
วิถีวัฒนธรรมที่ต้องการเรียนรู้	ลำดับที่ 1 การแต่งกาย
	ลำดับที่ 2 อาหารพื้นถิ่น - อาหารคาว เช่น ข้าวย่ำ นาซิดาแซหรือข้าวมันแกงไก่ และตาแปหรือข้าวหมกแกงกะทิใส่ไข่ เป็นต้น - อาหารหวาน เช่น ขนมที่เกี่ยวกับเทศกาลต่างๆ เช่น ข้าวเหนียวสามสี ไข่ในพิีแต่งงาน และ ขนมอาซุรอก จากประเพณีการกวนข้าวอาซุรอก เป็นต้น
	ลำดับที่ 3 ประเพณี เช่น ประเพณีการกวนข้าวอาซุรอก พิธีการแต่งงาน เป็นต้น
สภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์	การนำอัตลักษณ์ของวิถีวัฒนธรรมลายูมานำเสนอให้แก่ นักท่องเที่ยว โดยใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์หรือสินค้าที่ระลึกจากผลผลิตของผ้าปาเต๊ะ
การบริการที่สร้างสรรค์	- การบริการด้านที่พัก ทั้งประเภทโรงแรม รีสอร์ท อพาร์ทเมนต์ และโฮมสเตย์ที่สามารถสัมผัสวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่
	- การบริการด้านอาหารพื้นถิ่น ที่มีการพัฒนาเป็นของฝาก และมีการบอกเล่าสรรพคุณและเรื่องราวของอาหาร โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและการจัดประเพณีของชาวมลายูในพื้นที่
กิจกรรมที่สร้างสรรค์	- การจัดกิจกรรมที่สามารถสร้างความเพลิดเพลินและได้สัมผัสกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น การปั่นจักรยาน การล่องแก่ง และการเยี่ยมชมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เป็นต้น
	- การจัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และได้ทดลองปฏิบัติจริงจากชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การทำอาหารพื้นถิ่น และการทำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น
การมีส่วนร่วมของชุมชน	- การได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายู จากชาวบ้านในพื้นที่โดยตรง
	- การพักที่โฮมสเตย์ของชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อสัมผัสการใช้ชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่อย่างแท้จริง
ประสบการณ์หรือทักษะที่นักท่องเที่ยวได้รับ	- ประสบการณ์จากการได้รับการบริการทั้งทางด้านที่พักและอาหารจากคนในพื้นที่
	- ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของทั้ง 4 ตำบล และจากข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในตารางที่ 8, 9 และ 10 สามารถนำมาสู่การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนการจัดทำเส้นทาง ดังนี้

1) จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักไปยังแหล่งเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชาวมลายู ระหว่างพื้นที่ 2 ตำบล โดยพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่และระยะห่างของพื้นที่ทั้งสองตำบล มีรายละเอียด ดังนี้

1.1) เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างตำบลสะเดาและตำบลปาดังเบซาร์ที่มีศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของทั้งสองตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีระยะทางห่างกันประมาณ 18 กม. การเดินทางโดยใช้รถยนต์บนเส้นทางหมายเลข 4 ปาดังเบซาร์ 4 และหมายเลข 1027

1.2) เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างตำบลสำนักแต้วและสำนักขามที่มีศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูงและระดับปานกลาง ซึ่งมีระยะทางห่างกันประมาณ 20 กม. การเดินทางโดยใช้รถยนต์บนเส้นทางหมายเลข 4 และถนนประชาบารุง

2) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยเน้นการให้บริการและจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศมีระดับความต้องการเรียนรู้ในบางประเด็นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ นอกจากต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวมลายูแล้ว ยังต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของชาวมลายูอย่างแท้จริง ทั้งในด้านของที่พัก อาหารพื้นถิ่น และประเพณีของชาวมลายูในพื้นที่ ดังนั้นในการให้บริการหรือการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก จึงควรเน้นการให้บริการและการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น การเยี่ยมชมบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบมลายู การทานอาหารพื้นถิ่นมลายู การเรียนรู้การทำอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นมลายู และการเข้าร่วมพิธีประเพณีหรือเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายู เป็นต้น

โดยจากการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา แบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู

เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายูในพื้นที่ตำบลสะเดาและปาดังเบซาร์ รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 25 กม. เดินทางโดยใช้รถยนต์บนเส้นทางหมายเลข 4 และหมายเลข 1027 ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน โดยมีรายละเอียดของเส้นทางท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว ดังนี้

รูปภาพที่ 7 แผนที่เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู

เวลา	กำหนดการ
วันที่หนึ่ง	
10.00 – 11.30 น.	เดินทางถึงพุทธอุทยานเขาเล่ ตั้งอยู่ที่ตำบลสะเดา เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาที่อยู่บริเวณเขาเล่ ได้แก่ พระพุทธรูปพระประธาน พุทธอุทยานเขาเล่ พระโพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิม และรูปหล่อเกจิอาจารย์จากทั่วประเทศ เช่น หลวงปู่ทวด สมเด็จพระพุฒาจารย์ เป็นต้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้ชื่นชมกับทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามบริเวณเขาเล่ ที่สามารถมองเห็นวิวของเมืองสะเดาที่มีความสวยงาม
11.30 – 13.00 น.	เดินทางไปรับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านขายขนมจีนมุสลิมบ้านฝาแฝด อำเภอสะเดา จ.สงขลา ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเส้นขนมจีนโบราณ ที่มีสีหลากหลาย โดยสีของเส้นทำจากสมุนไพรในท้องถิ่น เช่น สีเหลือง ใช้ขมิ้น สีเขียว ใช้ผักขม สีชมพู ใช้ดอกเฟื่องฟ้า สีฟ้า ใช้ดอกอัญชันผสมกับน้ำมะนาว และในส่วนของการนํายาขนมจีน มีทั้งนํายากะทิ แกงเขียวหวาน แกงไตปลา และนํายาปู ซึ่งเป็นสูตรดั้งเดิมที่ตกทอดมาจากคุณทวดนานกว่า 70 ปี

13.00 – 14.30 น.	เดินทางไปเยี่ยมชมบ้านมลายูแบบดั้งเดิม ตั้งอยู่บริเวณหลังตลาดเทศบาลเมืองสะเตา ซึ่งมีลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบมลายู ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของชาวมลายูในพื้นที่สะเตา ทั้งรูปทรงของหลังคาทรงลิมาหรือแบบปั้นหยาด้านล่างถูกฝึก การยกใต้ถุนสูง มีระเบียงหน้าบ้าน และการแกะหรือฉลุลวดลายที่สวยงามและมีลักษณะเฉพาะ
14.30 – 16.30 น.	เดินทางไปยังตลาดจำหน่ายสินค้าชายแดน ในตัวเมืองปาดังเบซาร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมตัวเมืองปาดังเบซาร์และซื้อสินค้า ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศมาเลเซีย ที่มีหลากหลายประเภททั้งประเภทของกินและของใช้ต่างๆ
16.30 – 17.00 น.	เดินทางไปยังที่พัก และพักผ่อนตามอัธยาศัย
วันที่สอง	
07.00 – 08.00 น.	เดินทางจากที่พักไปยังร้านอาหารเช้า ต.ปาดังเบซาร์
09.00 - 12.00 น.	เดินทางไปยังกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าว ต.ปาดังเบซาร์ เพื่อเรียนรู้วิธีการทำผลิตภัณฑ์จากกะลา ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ชมการสาธิตขั้นตอนการผลิตและทดลองทำด้วยตนเอง

12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานกลางวัน
13.30 – 15.00 น.	เดินทางถึงวัดถ้ำเขารูปช้าง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ต.ปาดังเบซาร์ เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์ทางศาสนา วัดถ้ำเขารูปช้างมีความโดดเด่นของเจดีย์ที่ทำจากหินอ่อนที่มีการแกะสลักรอบเจดีย์และมีรูปทรงที่สวยงาม ซึ่งภายในเจดีย์จะมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่ มีเสาขนาดใหญ่ที่มีรูปปั้นของมังกรล้อมรอบ ฝาผนังมีการวาดลวดลายงดงาม และบริเวณรอบๆ ฝาผนังเจดีย์ มีองค์พระขนาดปานกลางประดิษฐานบริเวณทั้งสองฝั่งของผนัง นอกจากนี้บริเวณวัดยังสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางมาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง
15.00 น.	เดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

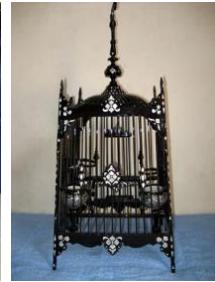
2) เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน

เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ในพื้นที่ตำบลสำนักแก้วและสำนักขาม รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 30 กม. เดินทางโดยใช้รถยนต์บนเส้นทางหมายเลข 4 และถนนประชาบำรุง ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน โดยมีรายละเอียดของเส้นทาง การท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว ดังนี้

รูปภาพที่ 8 แผนที่เส้นทางสัมพัทธธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน

เวลา	กำหนดการ
วันที่หนึ่ง	
10.00 – 12.00 น.	เดินทางถึงที่ตั้งของกลุ่มชนหมากอิสลาม บ้านหัวควน ต.สำนักแต้ว เพื่อเรียนรู้การทำหัตถกรรมอิสลาม ซึ่งเป็นศิลปะการพับผ้าปาเต๊ะเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น รูปนกยูง หงส์ กระเช้าดอกไม้ การทำผลิตภัณฑ์จากกะลา หรือการทำกรงนก เป็นต้น

12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นอาหารพื้นถิ่นมลายูที่จัดเตรียมโดยกลุ่มชนหมากอิสลาม เช่น ข้าวยา ข้าวในแกงไก่ และขนมพื้นถิ่นมลายู เป็นต้น
13.00 – 14.30 น.	เดินทางไปยังบ้านนายมุหัมหมัด หะยิมะ บ้านสำนักแก้ว ต.สำนักแก้ว เพื่อเรียนรู้การทำกรงนก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนมลายูภาคใต้ที่มีมาแต่อดีต การทำกรงนกแต่ละชนิดจะมีรูปทรงแตกต่างกัน โดยกรงนกเขาชวา นิยมทรงรูปกลมมน ส่วนกรงนกเขาใหญ่ ทำรูปแบบทรงกลมมนแบบผลส้มตรงกลางป่องเส้นผ่าศูนย์กลางและ สำหรับกรงนกกรงหัวจุก นิยมทรงสี่เหลี่ยมคางหมู และมีการสลักลายบนไม้โครงทุกชิ้น ซึ่งเป็นส่วนที่จะแสดงความงาม ความประณีตของฝีมือช่าง และบ่งบอกถึงราคาของกรงที่แตกต่างกันไป
14.30 – 17.00 น.	เดินทางไปยังคลองย่น ต.สำนักแก้ว ซึ่งเป็นลำคลองที่น้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวสามารถเล่นน้ำและทำกิจกรรมล่องแก่ง ซึ่งระหว่างทางนักท่องเที่ยวจะได้ชมทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม วิถีชีวิตและสวนผลไม้ของชาวบ้านในพื้นที่
17.00 – 18.00 น.	เดินทางไปยังที่พักใน ต.สำนักขาม และพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่สอง	
07.00 – 08.00 น.	เดินทางจากที่พักไปยังร้านน้ำชา ในพื้นที่ ต.สำนักขาม
09.00 - 12.00 น.	เดินทางไปยังหมู่บ้านแห่งวัฒนธรรมอาเซียนและสวนไดโนเสาร์ ต.สำนักขาม เพื่อเยี่ยมชมหมู่บ้านวัฒนธรรมต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวจีน ที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและแต่งกายแบบชาวจีนเพื่อถ่ายรูป ซึ่งมีบริการชุดจีนให้เช่า หมู่บ้านชาวเขา และบ้านสไตล์ควบอย นอกจากนี้ยังจุดแวะต่างๆ ที่มีกิจกรรมหลากหลาย
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานกลางวัน
13.30 – 15.00 น.	เดินทางไปยังบ้านไทย-จังโหลน ต.สำนักขาม ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรสะเดา ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า และ duty free เพื่อซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศมาเลเซีย
15.00 น.	เดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ

2) การประเมินการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู โดยกลุ่มผู้ทดลองเส้นทางเป็นกลุ่มตัวอย่างจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักวิชาการ ผู้ประกอบการนำเที่ยวและตัวแทนจากภาคเอกชน จำนวน 20 คน ผลการประเมินความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูทั้ง 2 เส้นทาง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู

ประเด็น	ความพึงพอใจ			
	เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา และเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู (ต.สะเตา และ ต.ปาดังเบซาร์)		เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน (ต.สำนักเต๊ว และ ต.สำนักขาม)	
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
แหล่งท่องเที่ยว/เรียนรู้				
- สภาพแวดล้อมมีความสร้างสรรค์/เอื้อต่อการเรียนรู้	3.48	ปานกลาง	3.33	ปานกลาง
	3.24	ปานกลาง	3.37	ปานกลาง
- ทศนียภาพมีความสวยงาม	3.62	มาก	3.39	ปานกลาง
- เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	3.57	มาก	3.23	ปานกลาง
เส้นทาง/โปรแกรมการท่องเที่ยว				
- ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้	3.58	มาก	3.30	ปานกลาง
	3.59	ปานกลาง	3.09	ปานกลาง
- ความเหมาะสมของเส้นทาง (ระยะทาง และการเชื่อมเส้นทางไปยังแหล่งต่างๆ)	3.68	มาก	3.25	ปานกลาง
- ความเหมาะสมของระยะเวลา (2 วัน 1 คืน)	3.71	มาก	3.58	มาก
- มีป้ายบอกทางเพียงพอ	3.32	ปานกลาง	3.29	ปานกลาง
การบริการ/กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว				
- กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะทางด้านวัฒนธรรมของชาวมลายู	3.03	ปานกลาง	3.32	ปานกลาง
	3.25	ปานกลาง	3.69	มาก
- การมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่	3.41	ปานกลาง	3.38	ปานกลาง
- การบริการด้านที่พักที่สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมลายู	2.36	น้อย	2.48	น้อย
- การบริการอาหารพื้นถิ่น	3.11	ปานกลาง	3.74	มาก
รวม	3.35	ปานกลาง	3.32	ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อเส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู และเส้นทางสัมผัสวัฒนธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยภาพรวมและแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อเส้นทางโดยภาพรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว/เรียนรู้ มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นทัศนียภาพมีความสวยงามและเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และ 3.57 ตามลำดับ ด้านเส้นทาง/โปรแกรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นความเหมาะสมของระยะเวลา ความเหมาะสมของเส้นทาง และความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 3.68 และ 3.59 ตามลำดับ และมีความพึงพอใจต่อประเด็นมีป้ายบอกทางเพียงพอ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 และด้านการบริการ/กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นการบริการด้านที่พักที่สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมลายูในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 และมีความพึงพอใจต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่ กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะทางด้านวัฒนธรรมของชาวมลายู และการบริการอาหารพื้นถิ่นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41, 3.25 และ 3.11 ตามลำดับ

เส้นทางสัมผัสวัฒนธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว/เรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นทัศนียภาพมีความสวยงาม สภาพแวดล้อมมีความสร้างสรรค์/เอื้อต่อการเรียนรู้ และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39, 3.37 และ 3.23 ตามลำดับ ด้านเส้นทาง/โปรแกรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นความเหมาะสมของระยะเวลาในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 และมีความพึงพอใจต่อประเด็นมีป้ายบอกทางเพียงพอ ความเหมาะสมของเส้นทาง และความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29, 3.25 และ 3.09 ตามลำดับ และด้านการบริการ/กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 โดยมีความพึงพอใจต่อประเด็นการบริการอาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะทางด้านวัฒนธรรมของชาวมลายูในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และ 3.69 ตามลำดับ มีความพึงพอใจต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และมีความพึงพอใจต่อการบริการด้านที่พักที่สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมลายูในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48

4.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการประชุมกลุ่มย่อยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่

1.1) การพัฒนาสินค้าที่ระลึกที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ จากการทำหัตถกรรมพื้นถิ่นของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น การทำหัวขันหมากอิสลาม และการทำกรงนก เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าโดยการประยุกต์ให้มีขนาดและรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำได้ด้วยตนเองและซื้อกลับไปเป็นของฝากให้แก่ผู้อื่น

1.2) ควรเพิ่มการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมมลายู ทั้งในเรื่องของอาหาร การแต่งกาย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมลายู ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ประเพณีและศิลปะการแสดงของชาวมลายูในพื้นที่ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ป้ายสื่อความหมาย และการจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

2. การบริการเชิงสร้างสรรค์

2.1) การบริการด้านที่พัก ควรจัดทำโฮมสเตย์ในพื้นที่ที่มีความพร้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น บ้านควน ต.สำนักแต้ว ที่มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามและมีอุดมสมบูรณ์แล้ว และชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยในการพัฒนาโฮมสเตย์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อจัดที่พักให้ได้ตามที่มาตรฐานโฮมสเตย์ที่กำหนด และพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว

2.2) การบริการด้านอาหาร ผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่ควรมีเมนูอาหารพื้นถิ่นสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการถ่ายทอดเรื่องราวของอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น ข้าวเหนียวสามสีที่ใช้ในพิธีการแต่งงาน และขนมอาซุรือที่ได้จากพิธีการกวนข้าวอาซุรือ เป็นต้น

3. กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3.1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ที่กำลังจะสูญหาย โดยการจัดอบรมให้ความรู้และทักษะทางด้านภูมิปัญญาของชาวมลายู และส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญาในการทำกรงนก โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่สนใจและรวมตัวเป็นกลุ่มหัตถกรรมกรงนก เพื่อผลิตกรงนกและจำหน่ายให้กับคนในชุมชน ทั้งในพื้นที่อำเภอสะเดา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน

3.2) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีอยู่ในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมและเรียนรู้กับชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3) หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษาและนักวิชาการ ควรร่วมกันการสร้างกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยว ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

1) ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา พบว่าศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวมและแต่ละตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตำบลสำนักแต้วที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสะเดา อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากตำบลสะเดามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะเขาเล่ ที่มีปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ทะเลหมอก เขาเล่ และพุทธอุทยานเขาเล่ ที่มีทิวทัศน์ที่สวยงามและทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากตำบลสะเดาเป็นศูนย์กลางของเมืองสะเดา ทำให้สังคมกลายเป็นสังคมเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมมลายูของคนในพื้นที่ไม่มีความโดดเด่นชัดเจน และวิถีวัฒนธรรมมลายูบางอย่างกำลังจะสูญหาย เช่น บ้านเรือนที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบสมัยใหม่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการรื้อถอนเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ของนายทุนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันมีบ้านที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบมลายูดั้งเดิม ที่ทางเทศบาลได้อนุรักษ์ไว้ จำนวน 2 หลัง ในเขตเทศบาลเมืองสะเดา เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมมลายูดังกล่าว

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักขาม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากตำบลสำนักขาม เป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรสะเดา หรือที่เรีนกว่าด่านนอก ซึ่งเป็นด่านชายแดนที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศมากที่สุดของประเทศ และนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือสถานบันเทิงยามราตรี และแหล่งช้อปปิ้งสินค้า ส่งผลให้ด่านนอกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหารและสถานประกอบการต่างๆ ประชากรในพื้นที่มีทั้งชาวบ้านดั้งเดิมและคนในพื้นที่อื่นๆ ที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตามแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ทำให้เกิดโครงการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลสำนักแต้ว อยู่ในระดับสูง เนื่องจากตำบลสำนักแต้วยังมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทิวทัศน์สวยงามและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น เขื่อนคลองสะเดา น้ำตกโตนปัก และคลองย่น ซึ่งปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติได้อย่างเพลิดเพลินและไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การล่องแก่ง การปั่น

จักรยาน เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวมลายูดั้งเดิม ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การทำอาหารพื้นถิ่น การจัดงานประเพณีต่างๆ ศิลปะการแสดงและการทำหัตถกรรมพื้นถิ่น เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่มีการจัดกลุ่มเพื่อจัดทำอาหารพื้นถิ่น การทำหัตถกรรมพื้นถิ่น และศิลปะการแสดงของชาวมลายู เช่น กลุ่มชนหมากอิสลาม บ้านหัวควน ที่รับจัดทำหัตถ์ชนหมากอิสลามและอาหารพื้นถิ่นเพื่อจำหน่ายให้แก่คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่สนใจ กลุ่มที่รับจัดทำรายการแสดงศิลปะของชาวมลายู ได้แก่ กลุ่มแสดง“ลิเกฮูลู” หมู่ที่ 5 ควนตานี และกลุ่มแสดง “ตะกรีกีปัด” หมู่ที่ 6 บ้านหัวควน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มดังกล่าวสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวได้

ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลปาดังเบซาร์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก 1.93 เนื่องด้วยตำบลปาดังเบซาร์ เป็นที่ตั้งของด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ ที่มีรายได้จากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นอันดับที่สองของประเทศ เดิมเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายแดนของอำเภอสะเตาะ มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก เนื่องจากการเดินทางเข้ามาทางด่านของประเทศมาเลเซียมีกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากมากขึ้น นักท่องเที่ยวจึงนิยมเดินทางเข้ามาทางด่านนอก ตำบลสำนักขามมากกว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปาดังเบซาร์มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น วัดถ้ำเขารูปช้าง ถ้ำนางพญาเลือกขาว และตลาดจำหน่ายสินค้าชายแดน ที่ปัจจุบันทางเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ได้จัดทำแผนพัฒนาตลาดให้กลายเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่สำคัญของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สำหรับประชากรในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย มีทั้งชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่เดิมและที่ย้ายมาจากที่อื่นๆ เพื่อประกอบอาชีพ มีทั้งชาวจีน ชาวไทย และชาวมลายู ส่งผลให้ความโดดเด่นของวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่มีน้อยมาก

2) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของทั้ง 4 ตำบล และจากข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู สามารถนำมาสู่การจัดทำเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา โดยการเชื่อมโยงจากแหล่งท่องเที่ยวหลักไปยังแหล่งเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู

เส้นทางสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายู เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบมลายูในพื้นที่ตำบลสะเตาะและปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

2.2) เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน

เส้นทางสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิต และเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ในพื้นที่ตำบลสำนักแต้วและสำนักขาม ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน

3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

3.1) ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่

3.1.1) การพัฒนาสินค้าที่ระลึกที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ จากการทำหัตถกรรมพื้นถิ่นของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น การทำหัวขันหมากอิสลาม และการทำกรงนก เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าโดยการประยุกต์ให้มีขนาดและรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำได้ด้วยตนเองและซื้อกลับไปเป็นของฝากให้แก่ผู้อื่น

3.1.2) ควรเพิ่มการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมมลายู ทั้งในเรื่องของอาหาร การแต่งกาย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมลายู ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ประเพณีและศิลปะการแสดงของชาวมลายูในพื้นที่ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ป้ายสื่อความหมาย และการจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

3.2) การบริการเชิงสร้างสรรค์

3.2.1) การบริการด้านที่พัก ควรจัดทำโฮมสเตย์ในพื้นที่ที่มีความพร้อม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น บ้านควน ต.สำนักแต้ว ที่มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามและมีอุดมสมบูรณ์แล้ว และชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเชื้อสายมลายูที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยในการพัฒนาโฮมสเตย์ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานและการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อจัดที่พักให้ได้ตามที่มาตรฐานโฮมสเตย์ที่กำหนด และพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว

3.2.2) การบริการด้านอาหาร ผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่ควรมีเมนูอาหารพื้นถิ่นสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการถ่ายทอดเรื่องราวของอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ เช่น ข้าวเหนียวสามสีที่ใช้ในพิธีการแต่งงาน และขนมอาซุรที่ได้จากพิธีการกวนข้าวอาซุร เป็นต้น

3.3) กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3.3.1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ที่กำลังจะสูญหาย โดยการจัดอบรมให้ความรู้และทักษะทางด้านภูมิปัญญาของชาวมลายู และส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญาในการทำกรงนก

โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่สนใจและรวมตัวเป็นกลุ่มหัตถกรรมกรรณก เพื่อผลิตกรรณก และจำหน่ายให้กับคนในชุมชน ทั้งในพื้นที่อำเภอสะเตา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน

3.3.2) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมมลายูที่มีอยู่ในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมและเรียนรู้กับชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3.3) หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษาและนักวิชาการ ควรร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยว ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะให้นักท่องเที่ยว

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความโดดเด่นและแตกต่างของพื้นที่ และจัดทำแผนการตลาดแบบบูรณาการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

2) ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่ชายแดนหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษ

3) ควรสร้างกิจกรรมการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายูที่สามารถจูงใจนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เช่น บ้านเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวมลายู ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมวิถีวัฒนธรรมของชาวมลายูในพื้นที่ และฐานการเรียนรู้ทางด้านวิถีวัฒนธรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษา เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทางด้านทักษะต่างๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- IVANOVA. (2013). Creativity and Sustainable Tourism Development. *Economics*. 2(21): 108 – 120.
- Richards. (2010). Tourism Development Trajectories- From Culture to Creativity?. *Encontors Cientificos-Tourism & Management Studies* (6): 9 – 15.
- UNESCO. (2008). Experiential Learning is Key to UNESCO Creative Tourism Conference; Santa Fe International Conference on Creative Tourism, " A Global Conversation," brings theory to life during conference on developing creative resources. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsnbk&AN=1215ED6E8B4F3F98&lang=th&site=eds-live&authtype=ip,cookie,uid>
- Vellecco, I., & Mancino, A. (2010). Sustainability and tourism development in three Italian destinations: stakeholders' opinions and behaviours. *Service Industries Journal*, 30(13), 2201-2223.
- จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา ย่านชุมชนเกาะศาลเจ้า แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ดวงใจ พานิชเจริญกิจ. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดภูเก็ต: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชิโนโปรตุกิส*. (วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).
- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2558). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด. *วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*. (33)1: 137 – 160.
- ปิรันธ ชิมโชติ. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. (9)1: 250 - 268.
- พิมพ์ภัส พงศกรรังศิลป์, ฐะปะนีย์ ตริรัตน์ภรณ์ และ กมลวณิช โมราศิลป์. (2557). *การประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)*.
- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ. (2553). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในรายงานการวิจัยเรื่องระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานด้านนโยบายการศึกษามหาภาค.
- ภัยมณี แก้วสง่า และ นิตาชล จำนงศรี. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. *Suranaree J. Soc. Sci.* (6)1: 93 – 111.

- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 33(2): 329 – 364.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ต่อยอด เพิ่มมูลค่า หาดูต่าง*. จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [word] สืบค้นจาก www.etatjournal.com/upload/.../9_Creative_Tourism
- นิยม จันทกุล. (2552). ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างอย่างไรจึงจะสร้างชาติ. *วารสาร SMEs Today*. 7(84): 24-27.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ชื่อเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมมลายู ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา
 Creative Tourism Development to learn the Melayu Culture in the Special Economic Zone of Songkhla

ผู้วิจัย ดร.อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อต้องการคัดเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมเพื่อวิเคราะห์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยต้องการทราบความคิดเห็นของท่านในการคัดเลือกความเหมาะสมทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยจะประมวลความคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน เพื่อใช้ในการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป การพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดจะใช้เทคนิค Delphi (เดลฟาย) ซึ่งผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นจำนวน 2-3 ครั้งโดยรายชื่อของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอให้คำจำกัดความเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับวัฒนธรรมมลายู ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนในด้านต่างๆ ในชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ศึกษา เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ ของสถานที่ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านประสบการณ์ตรง และการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม มีโอกาสใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับคนในชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งผลให้ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรม มีการเชื่อมโยงผ่านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน ที่ไม่เพียงแค่สังเกตการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องร่วมทำกิจกรรม ณ แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วยความสมัครใจ

ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Sustainable of Creative Tourism) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ศึกษา ที่มีความสมดุลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของความยั่งยืนอันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดโดยสมาชิกของชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวส่งผลทางบวกต่อชุมชนอย่างแท้จริง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ครั้งที่ 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ-สกุล.....
 วุฒิการศึกษา.....
 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
 สถานที่ทำงาน.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในพื้นที่ศึกษา

คำชี้แจง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตัวชี้วัดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากบทความและงานวิจัยต่าง ๆ ดังตารางด้านล่าง และมีความประสงค์ให้ท่านโปรดช่วยพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ จากตารางด้านล่าง ที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสามารถเสนอแนะตัวชี้วัดอื่น ๆ เพิ่มเติมบนพื้นฐานของการวิจัยทางวิชาการที่เหมาะสม

ตารางตัวชี้วัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

มิติความยั่งยืนของ การท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์	ตัวชี้วัด	อ้างอิง
ความยั่งยืนทาง เศรษฐกิจ	รายได้ แนวโน้มของรายได้ โอกาสในการ จ้างงานของแรงงานท้องถิ่นจากการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การกระจาย รายได้ การลงทุนในชุมชน ความต้องการ มาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว สถานการณ์ ทางเศรษฐกิจ ของการท่องเที่ยว กิจกรรม การท่องเที่ยว ความเชื่อมโยงของรายได้ ในทุกหน่วยเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รายรับจากการท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผลกระทบ ทางตรงต่อธุรกิจ เช่น ลูกค้า ผู้ผลิต พนักงาน ผู้ให้ทุน และภาครัฐ จำนวนของ งานที่เกิดขึ้น	Blancas, Lozano-Oyola, González, Guerrero, & Caballero, (2011); Cernat, L., & Gourdon, J. , (2012); Choi, H. C., & Sirakaya, E. , (2006); Egan, A., & Estrada, V. , (2013); Gallego, I. , (2006); Jitpakdee, R. , (2011); Kulkarni, (2012); Okech, R. N. , (2010); Pérez, et al., (2013)

มิติความยั่งยืนของ การท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์	ตัวชี้วัด	อ้างอิง
ความยั่งยืนทาง สังคม วัฒนธรรม	ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ทักษะและ ความรู้ของชุมชน ผู้นำชุมชน การมีส่วน ร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ ความปลอดภัย ความพึง พอใจของนักท่องเที่ยวและชุมชน/ความ พึงพอใจของชุมชนเจ้าบ้านและ นักท่องเที่ยวรวมถึงทัศนคติสู่การ พัฒนาการท่องเที่ยว ความสามัคคีใน สังคม การกระจายของทรัพยากร การ กระจายอำนาจ สุขภาวะ และความ ปลอดภัยในชุมชน คุณภาพชีวิตทั่วไป จำนวนการสร้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว รายรับจากภาษีที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวสามารถนำมาพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานในชุมชน เครือข่ายทางสังคม การ มีส่วนร่วมของชุมชน , ทักษะและความรู้ ด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชน การ ฝึกอบรมและการศึกษา โอกาส ของ ชุมชน จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เห็น ด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โอกาสที่ เป็นประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น การอยู่ ร่วมกันในสังคม	Blancas, et al., (2011); Cernat, L., & Gourdon, J. , (2012); Choi, H. C., & Sirakaya, E. , (2006); Egan, A., & Estrada, V. , (2013); Gallego, I. , (2006); Jitpakdee, R. , (2011); Korez-Vide, (2013); Kulkarni, (2012); Okech, R. N. , (2010); Pérez, et al., (2013)
ความยั่งยืนทาง สิ่งแวดล้อม	สภาพพื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่ เอื้ออำนวยให้เรียนรู้และสร้างจิตสำนึก มีองค์การสนับสนุนและรับผิดชอบใน การสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมกิจกรรม ด้านอนุรักษ์	Blancas, et al., (2011); Cernat, L., & Gourdon, J. ,(2012); Choi, H. C., & Sirakaya, E. , (2006); Gallego, I. , (2006); Jitpakdee, R. , (2011); Korez-Vide, (2013); Pérez, et al., (2013)

ที่มา: ผู้วิจัย

แบบประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ-สกุล.....
 วุฒิการศึกษา.....
 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
 สถานที่ทำงาน.....

ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร (Variables)	คะแนนการประเมิน		
	1	2	3
1.ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว			
1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมมลายู			
1.2 ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ			
1.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว			
1.4 ความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา			
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของวัฒนธรรมมลายู			
1.6 ความเป็นแหล่งรวมวิถีวัฒนธรรมมลายูที่ใกล้สูญหาย			
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา			
1.8 ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่			
1.9 สภาพภูมิทัศน์			
1.10 สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว			
2.โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม			
3.ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่			
4.ความง่ายง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
5.ความปลอดภัย			
6.ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และ/หรือ การพัฒนาในอนาคต			

แบบประเมิน
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความในช่องว่างตามข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ 1. หญิง ☐ 2. ชาย
2. อายุ

☐ 1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี
☐ 3. 41 – 60 ปี

☐ 2. 21 – 40 ปี
☐ 4. มากกว่า 60 ปี
3. อาชีพ

☐ 1. รับราชการ/พนักงานของรัฐ/ลูกจ้างของรัฐ
☐ 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
☐ 5. อาชีพอิสระ

☐ 2. พนักงานบริษัทเอกชน
☐ 4. มัคคุเทศก์/บริษัทนำเที่ยว
☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา

1. ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในแต่ละประเด็นต่อไปนี้ เพียงใด

ประเด็น	ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แหล่งท่องเที่ยว/เรียนรู้					
- สภาพแวดล้อมมีความสร้างสรรค์/เอื้อต่อการเรียนรู้					
- ทัศนียภาพมีความสวยงาม					
- เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวน่าสนใจ					
เส้นทาง/โปรแกรมการท่องเที่ยว					
- ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมของเส้นทาง (ระยะทาง และการเชื่อมเส้นทางไปยังแหล่งต่างๆ)					
- ความเหมาะสมของระยะเวลา (2 วัน 1 คืน)					
- มีป้ายบอกทางเพียงพอ					

ประเด็น	ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริการ/กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว					
- กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์/ทักษะทางด้านวัฒนธรรมของชาวมลายู					
- การมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่					
- การบริการด้านที่พักที่สามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมลายู					
- การบริการอาหารพื้นถิ่น					

2. ปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือตอบประเมิน

ภาพบรรยากาศการลงพื้นที่

